

Наталка Сняданко

Агатангел

*Часть сборника
Амаркорд (збірник)*

Наталья Сняданко

Агатангел

«Фолио»

Сняданко Н. В.

Агатангел / Н. В. Сняданко — «Фолио»,

У своїй творчості Наталка Сняданко робить спробу серйозного, хоча й іронічно оформленого усвідомлення та переосмислення цілого періоду пострадянської історії. Байдуже, про що пише Сняданко – про зів'яле кохання, гопників у ніч на Івана Купалу чи про джазову співачку з облущеними нігтями, – читати її однаково тепло й приємно...

© Сняданко Н. В.

© Фолио

Содержание

Veritasna дні пляшки	6
Костя	9
Чому не варто передплачувати щоденних газет	10
Перший труп невідомого	16
Політична карта майбутнього з історичної перспективи	21
Про нетипові методи працевлаштування	23
Ще трохи про галицький сепаратизм	24
Про нетипові методи працевлаштування-2	27
І знову про галицький сепаратизм	31
Грицева шкільна наука	33
Магічне працевлаштування	36
З'являється Агатангел	37
Ще трохи про себе	40
Кінець ознакомительного фрагмента.	44

Наталка Сняданко

Агатангел

Деякі збіги з реальними подіями не випадкові, більшість дійових осіб не вигадані, хоча й навряд чи захочуть впізнавати себе у персонажах твору.

Дійові особи (вони ж виконавці)

1. Горислава Галичанко, завідувачка рубрики «Дозвілля» щоденної газети КРІС-2, дівчина, безумовно, варта уваги, навіть попри те, що їй от-от виповниться тридцять.
2. Пані Міля, бізнесово обдарована поштарка і мрійниця.
3. Сніжана Терпужко, журналістка з дуже особливою дієтою.
4. Містер Арнольд Гомосапієнс, бізнес-консультант із Голландії.
5. Михайло Іванович Тичина, слідчий, книголюб і непоганий коханець.
6. Агатангел, домашній шур, любить крабові палички.
7. Юліан Йосипович Незабудко, головний редактор газети КРІС-2. Парти́йний псевдонім – Дуньо (але це таємниця). Поет і дбайливий сім'янин.
8. Пан Фіалко, заступник пана Незабудка. Парти́йний псевдонім – Франьо (хоча це теж таємниця).
9. Пан Маргаритко, заступник пана Незабудка і пана Фіалка. Парти́йний псевдонім – Геньо.
10. Пан Штуркало, відповідальний секретар.
11. Олежик Трав'янистий, верстальник із сумнівною репутацією.
12. Соломон Айвазовські – таємничий та ерудований, у душі – романтик, що старанно приховує, можливо, навіть сам від себе.
13. Шарлотт – вродлива і неприсутня.
14. Степан Вовк, 13-й комерційний директор КРІСа-2.
15. Рекламний відділ, нічим, крім прізвищ, не характерний.
16. Панько Овочевий. У приватному спілкуванні – Льоня.
17. Інвестор – загалом другорядний персонаж.
18. Теобальд Полуботок-Свищенко, дописувач КРІСа-2.
19. Професор Полуботок-Свищенко, засновник клініки Шато д'Амур та «українського» методу лікування психічних захворювань.
20. Евеліна, сусідка Горислави, скрипалька.
21. Марко, сусід Горислави, гітарист.
22. Юрко, випадковий персонаж.

Veritashna дні пляшки

Юліан Йосипович Незабудко прокинувся від солодко-тривожного відчуття в паху, яке могло свідчити тільки про одне, і саме про це і свідчило. У нього була ранкова ерекція. Головний редактор щоденної тигиринської газети КРІС-2, як називається посада нашого героя, посміхнувся чи то до стелі, чи то до себе самого (на стелі у спальні було дзеркало) і зітхнув із полегшенням. Коли тобі суттєво за сорок, кожна ранкова ерекція, а тим більше із сильного похмілля – це «трохи подія», як сказав би, зверхньо посміхаючись, пан Незабудко, якби йшлося про когось іншого. Але оскільки справа стосувалася його самого, то він тільки ковзнув рукою під ковдру і з полегшенням зітхнув, пересвідчившись, що солодко-тривожне відчуття його не підвело. Усі ми любимо виглядати іронічними чужим коштом.

Пан Незабудко жваво підхопився, замуликав «ві а зе чемпіонс» і пішов під душ, пере-можно спостерігаючи, як навіть струмені теплої води не відразу зруйнували горду набундюченість у його паху. Десь він читав, що ерекція «з бодуна» – явище майже автоматичне і свідчить не так про молодість організму, як про підвищений тиск на якісь там залози, тому така ерекція не виключає підступного наближення простатиту. Але Юліан Йосипович був оптимістом і тишився кожній ранковій ерекції, хоча скаржитися на сексуальні можливості свого організму наразі не мав підстав. Шкода, що дружина у відрядженні і немає з ким розділити скромну статево радість. Хоча з іншого боку, добре, що вона у відрядженні, адже навряд чи їй сподобався б запах з його рота, який навіть самому Юліану Йосиповичу не дуже подобався, коли він видихав у близько поставлену до вуст долоню і принохувався. Пан Незабудко щоранку перевіряв таким чином, чи не тхне у нього з рота. Сьогоднішній перегар викликав туманні спогади про те, що вечір таки завершився пивом, а це дружині точно б не сподобалося. Юліану Йосиповичу це також не подобалося, але не подобалося вже сьогодні, а вчора чомусь, навпаки, подобалося. І найгірше, що так буває завжди.

Тому те, що його дружина Неллі перебуває у відрядженні, загалом добре. Бо Неллі, як і переважна більшість дружин, негативно ставиться до появи чоловіка у нетверезому стані. Хоча і не влаштовує у таких випадках сцен, не дорікає, не б'є посуд. І цим тільки посилює відчуття провини наступного ранку, яке своєю чергою посилює бодун, і це, на відміну від ерекції, повторюється щоразу. Юліан Йосипович не любив з'являтися на очі дружині у нетверезому стані. Ніби нічого особливого не відбувалося, але щоразу після її мовчазного, але промовистого погляду в нього надовго зникало бажання затримуватися з друзями на пиві й, навпаки, виникали тривожні підозри, ніби дружина ним маніпулює, а це не дуже корисно для самооцінки. Найбільше Юліан Йосипович боявся потрапити дружині під каблук. Навіть не так, він боявся, аби хтось не подумав про нього такого, чи навіть ще точніше, не здогадався про те, що насправді він уже давно підкаблучник. Юліан Йосипович усе ще не наважувався зізнатися в цьому навіть собі, більше того, він не наважувався зізнатися собі у тому, що поки про це ніхто не знає, такий розподіл ролей його влаштовує. Хоч це й суперечило завченому з дитинства правилу, що головою в сім'ї повинен бути чоловік, – наслідки виховання домінантною матір'ю, сказав би про це його львівський друг, психоаналітик, якби пан Незабудко зізнався йому у своїх підозрах, але пан Незабудко нізащо не зізнається, і це вже вплив батькового виховання, бо ж батько був типовим прикладом того, що відбувається з чоловіками, які потрапили під каблук.

Одного разу, наприклад, Юліан Йосипович повертався додому в цілком безпідставному радісному піднесенні, штучно викликаному алкоголем, і тримав у кишені бездомного котика, якого знайшов на смітнику й невідомо навіщо підібрав. Пан Незабудко, як завжди, насвистував «ві а зе чемпіонс» і трохи неприродно посміхався, він добре усвідомлював, що усмішка його виглядає неприродно, а може, і дурнувато, але нічого не міг із собою вдіяти, бо вже на сходах раптом з жахом пригадав, що сьогодні восьма річниця їхнього одруження. Налякало його

не те, що вони одружені вже так давно, жакливо було, що він забув про цю подію, яку щиро вважав найщасливішою у своєму житті, а ще більш жакливою здавалася тепер ця дурнувата напівтвереза посмішка. Навряд чи Неллі повірить, що котик – це заздалегідь запланований оригінальний подарунок, але вона дуже любить котів, вигляд нещасного голодного створіння відволіче її, і тоді, можливо, ситуація виглядатиме не так дурнувато.

Неллі й справді скептично поставилася до спроби чоловіка урочисто привітати її зі святом, але була настроєна досить доброзичливо, витягла з холодильника кілька пляшок пива і навіть випила одну разом із чоловіком.

Пиво після горілки спровокувало Юліана Йосиповича на відвертість, відвертість – на дискусію, дискусія – на філософію. А вранці йому спершу довелося усвідомити, що ні пива, ні таблеток від головного болю в домі немає, а потім прослухати дві касети із записаними на диктофон власними вчорашніми монологами. Із цих записів недвозначно впливало, що, окрім комплексу меншовартості (дружина заробляла більше), він страждає і на глибоко прихований едіпів комплекс, а до того ж іще й на комплекс Пітера Пена, що стало для Юліана Йосиповича цілковитою несподіванкою, бо досі він вважав себе вільним від будь-яких комплексів, а тим більше від таких банальних. «Краще б я помер учора», – сказав він тоді й пішов на роботу. Він іще довго з жахом згадуватиме той ранок, але треба визнати, відтоді, коли справа доходить до пива після горілки, він встає і мовчки йде додому. Принаймні до вчорашнього вечора це було так, а вчора умовний рефлекс знову підвів, і тепер у нього сильно болить голова і неприємно тхне з рота.

Дітей Неллі напередодні від'їзду завбачливо завезла до бабусі. Юліан Йосипович не міг чітко згадати, до якої саме (його батько був одружений двічі, і тепер обидві його вдови стали близькими подругами й по черзі опікувалися онуками). Але все одно відчував вдячність до дружини. Немає нічого гіршого за дитячий крик, коли ти з бодуна.

Після душу й апетитної яечні з салом Юліан Йосипович відкоркував приготовану з вечора пляшку пива і сів писати сонет. Останнє свідчило про те, що його похмілля було середньоважким, бо в моменти більш критичні він брався за написання поем, а ранки з мінімальними проявами похмілля спонукали до верлібрової форми. Причому ні поеми, ні верлібри йому так ніколи й не вдавалося закінчити, перші – за браком часу, другі – через відсутність натхнення. Найбільш плідно його творчість розвивалася у жанрі сонетів та віршованих афоризмів. Можливо, так траплялося через те, що середньоважке похмілля, і це не могло не тішити, траплялося у житті Юліана Йосиповича значно частіше, ніж дуже важке, а зовсім легке, на жаль, практично не траплялося.

Пляшка ще не встигла спорожніти й до половини, а на папері акуратними рядками (Юліан Йосипович був палким прихильником каліграфії і не терпів недбалства у справі писання від руки) з'явилося:

НАСЛІДУВАННЯ КЛАСИКА (формально скорочений сонет)

у лоно пристрасті зникається страх
бомжиха Люся і питащий Славцьо
злились в екстазі в парку, прям на лавці
що єсть любов, а не звичайний трах

та ранок в душі їх посіяв сумнів
й примусив розійтись ні в сих ні в тих
згадалась недопита пляшка раптом
що десь пропала в любощах палких

і квітнути б любові їхній досі
якби знаття що пляшку спиздив Руслан

Пан Незабудко зробив довгий ковток із пляшки й подумав, що було б непогано або зовсім відмовитися від розділових знаків, або розставити їх за правилами. Така думка навідувала його після написання кожного вірша, але щоразу ставало шкода витратити на це час, і Юліан Йосипович вирішував, що у поезії граматика (чи пунктуація? морока з цими філологічними тонкощами) може бути довільною. Так він вирішив і тепер, після чого поміняв порядок *слів* у першому рядку другої строфи й уголос продекламував остаточний варіант:

НАСЛІДУВАННЯ КЛАСИКА (формально скорочений сонет)

у лоно пристрасті заникується страх (пауза)
бомжиха Люся і питущий Славцьо
(тривала пауза, ковток із пляшки)
злились в екстазі в парку, прям на лавці
що єсть любов, а не звичайний трах *(посмішка горда, але скромна)*

та в душі їх посіяв сумнів ранок *(задоволене покашлювання)*
й примусив розійтись ні в сих ні в тих
згадалась недопита пляшка раптом
що десь пропала в любощах палких
(відригування і переможний погляд у дзеркало)

і квітнути б любові їхній досі
якби знаття що пляшку спиздив
(пауза, передостанній ковток із пляшки)

Костя

Варто б уточнити, – подумав пан Незабудко, – що Костя був третім, коли купували пляшку, тому частково мав моральне право на такий вчинок. А може, інтрига була складнішою, і він украв пляшку із ревнощів, бо теж хотів Люсю (варіант – Славця?).

Але придумати відповідну строфу головний редактор єдиної, а тому і найкращої щоденної тигиринської газети КРІС-2 не встиг. Задзвонив мобільний. Юліан Йосипович підніс слухавку до вуха і коротко поцікавився:

– На допит? До міліції? Коли?

Послухавши відповідь, кинув:

– О'кей. До зустрічі.

Допив пиво і почав збиратися.

Чому не варто передплачувати щоденних газет

Пані Міля, наша поштарка, не любить свою роботу. Не тоді, коли розповідає моїй сусідці пані Оксані, як чоловік Олі з другого поверху, Петро, побив дружину. І «то не в день зарплати, як завжди», а тому, що «застукав їх на гарячому (ви ж знаєте, Оля з Миколою із сусіднього під'їзду тойово, і вже навіть один раз це саме, ну, ви розумієте, більше трьох тижнів, але нічого, випила «Постінор», і помогло)». Про стосунки Олі й Петра пані Міля знає все, принаймні все, що може знати про такі речі небезпосередній очевидець. І все це вона знає з абсолютно достовірного джерела. Від акушерки Ліди з третього поверху. А звідки знає про це акушерка, пані Міля тактовно замовчує.

Крім того, поштарка завжди в курсі, хто в будинку планує переїжджати і куди саме, які квартири продаються, скільки коштують, коли там востаннє зроблено ремонт. Критичні характеристики усіх маклерів, які працюють із нерухомістю нашого району, також можна почерпнути у нашої поштарки. І якщо їх таки почерпнути, то ви неминуче прийдете до висновку, що у справах нерухомості найкраще звертатися до самої пані Мілі. З її допомогою кільком нашим сусідам уже вдалося вигідно продати і розмінити квартири. Пані Міля розповідає про це з гордістю, не забуваючи щоразу скрушно позіхати, що працювала б вона маклером, то не животіла б на злиденні поштарські копійки. Але не намагайтеся запитати пані Мілю, чому вона не йде працювати маклером, бо вам доведеться вислухати довгу й обурену тираду про те, що вона не з тих, які наживаються чужим коштом, вона звикла чесно заробляти собі на хліб, уся ця купівля-продаж (саме так, продаж, попри докорінну україномовність пані Мілі і гордість за правдиве галицьке походження, вона часом дозволяє собі такі прикрі помилки. Дається взнаки регулярний перегляд програм російського телебачення), так от, уся ця купівля-продаж не для неї, а крім того, маклери живуть з відсотків, а це справа ненадійна, аж раптом не вдасться нічого продати, чим тоді дітей годувати, а так хоч невеликі гроші, зате регулярно.

Хоча розносити пошту пані Міля не любить.

Щоранку десь між шостою і пів на сьому я маю нагоду відчути на власній шкірі нелюбов пані Мілі до свого фаху. Газету КРІС-2, яку я передплачую, вона вважає за необхідне віддати особисто мені в руки.

– Ваша газета, – говорить вона мені щоразу тоном міліціонера, який віддає права водієві машини, зупиненої для перевірки, після того, як жодних порушень знайти не вдалося. І тепер міліціонер змушений буде відпустити водія без штрафу. Якщо, звичайно, можна розглядати таку ситуацію як типову. Або ж картина більш реальна – порушення знайдено, але водій відмовляється «вирішувати питання на місці» й вимагає офіційного виклику в суд. Міліціонер заповнює необхідні папери, з тугою проводячи поглядом автомобілі, які, не зупиняючись, проїжджають повз, чим підривають сімейний бюджет міліціонерської сім'ї. І от коли він зупинить наступного водія, фраза: «Ваші документи» прозвучить майже з тою ж інтонацією благородного гніву, що і в пані Мілі, коли вона приносить мені газету о шостій ранку.

І в чомусь я можу її зрозуміти. Адже крім мене у нашому будинку ніхто нічого не передплачує. Передплата давно вийшла з моди, не лише з міркувань ощадливості, а й через поширення серед населення звички при нагоді купувати пресу в кіоску або читати її на робочому місці в електронній версії. Як наслідок – суттєво полегшилось життя поштарів, і тому можна вважати справедливим обурення поодиноких представників фаху, яким усе ще доводиться виконувати цю рудиментарну послугу. Напевно, я і сама нічого не передплачувала б, але вранці, ще до виходу з дому, мушу читати газету, у якій працюю, щоб підготуватися до

наради у редакції. Хоча цього я пані Мілі не пояснювала. Мені здавалося достатнім оформити передплату на пошті.

– Ваша газета, – традиційно буркнула мені поштарка і сьогодні, після того як я відчинила їй двері. Вставати було ще важче, ніж завжди, після бурхливого святкування напередодні. Замість очікуваного роздратування на обличчі жінки була майже привітна посмішка.

– Прошу розписатися, – пані Міля передала мені ще й офіційний бланк повідомлення, де зазначалося, що мене викликають у міліцію.

Невдоволення поштарки з приводу передплаченої мною газети недовго залишалося пасивним. Спочатку вона щодня кидала КРІС-2 до моєї поштової скриньки, хоча майже ніколи не встигала зробити це вранці. Переважно я знаходила газету в скриньці, повертаючись із роботи, а часом заставляла поштарку за виконанням своїх професійних обов'язків. Мої несміливі прохання приносити газету вранці не мали бажаного ефекту. Більше того, пані Міля запропонувала, що приноситиме по п'ятницях увесь тижневий стосик газет, а коли не встигне, то в понеділок. Ще вона може залишати газети для мене у поштовому відділенні, а я за додаткову платню забиратиму їх сама. «Або, – радила мені поштарка, – підпишіться на щось людське, з рецептами там, з телепрограмою, чи хоча б з оголошеннями, щоб виходило два рази на місяць, нащо вам стільки макулатури?»

Я відмовилася. Тоді вона з власної ініціативи почала приходити у зручний для себе час. Тобто раз на тиждень або раз на два тижні. Я подзвонила до начальника відділення. Після того, як шеф зобов'язав пані Мілю виконувати мої «забаганки», адже природно, що саме так це виглядає в очах жінки із трьома дітьми, п'ятьма городами й чоловіком-п'яницею, поштарка щоранку будить мене о шостій. І я не маю права нарікати, адже за додатковий сервіс особистого вручення газети не доплачую. Так триває вже кілька місяців, і в наших із пані Мілею стосунках навіть з'явилося своєрідне взаєморозуміння: вона відчуває певну насолоду, побачивши моє заспане обличчя, адже я ніколи раніше не вставала так рано. А я отримую газету і ще дві години вільного часу перед початком робочого дня. І це загалом зручно, хоча й не дуже позитивно позначається на моєму світосприйнятті. Як з'ясувалося протягом часу, відколи я змушена прокидатися о шостій, звикнути до цього факту мій організм не здатен і реагує відчуттям глибокого роздратування, позбавленого конкретних причин. Десь між шостою і сьомою я здатна, здається, зненавидіти навіть холодильник за те, що він гуде надто голосно, а ще більше за те, що порожній. Протягом дня відчуття роздратування і незадоволення проходять ряд незначних модифікацій і злегка послаблюються відразу після калорійного обіду або ж посилюються у випадку відсутності такого обіду чи обіду взагалі. Але деструктивне уявлення про світ не залишає мене до самого вечора, і нещодавно я з жахом усвідомила, що тихо ненавиджу пані Мілю і мрію про те, щоб її звільнили, щоб вона захворіла й пішла на лікарняний, щоб кинула нарешті цю роботу, і навіть якщо її зіб'є машина, я не впевнена за свою реакцію. Ясно одне – із цим терміново потрібно щось вирішувати.

На самому початку цієї історії ми вже робили спробу налагодити дружні стосунки. Пані Міля розповіла мені, як важко буває виходити з дому о п'ятій, коли в тебе троє маленьких дітей. Як болять ноги і руки в кінці зміни, як псує настрої начальник, як важко тепер знайти роботу і як часто звільняють поштарів. Мені стало шкода цю бідну жінку, я дала їй свій телефон і дозволила дзвонити, коли в неї захворіють діти, тоді я сама забиратиму газету. Вона подзвонила вже наступного дня, потім ще через день, далі почала дзвонити щодня, і протягом місяця я бігала за газетою на пошту, щоб не підвести пані Мілю, хоча до газетного кіоску мені значно ближче. Потім вона попросила рознести пошту по сусідніх квартирах, далі по сусідніх будинках, і я зрозуміла, що незабаром мені доведеться звільнитися з основної роботи, бо почнеться весна, треба буде скопати городи, далі посапати бур'ян, зібрати урожай...

Крім того, я не встигала прочитати газету вранці, змушена була відкласти це на вечір, через що одного разу двічі було надруковано той самий матеріал, і я отримала суворе попередження від головного редактора. Тоді я припинила забирати газету з пошти і почала купувати її в кіоску, але пані Міля образилася, бо на тижневий стосик моїх недоставлених газет випадково звернув увагу начальник поштового відділення і поштарка отримала догану.

Сьогоднішня її переможна посмішка – це демонстрація того, що рахунок у нас 2:1 на її користь, адже якщо мене посадять, їй не доведеться більше носити мені газети.

Так принаймні мені здалося. Хоча насправді все було зовсім не так. І пані Міля, віддаючи повідомлення, зовсім не бажала мені зла, тобто попереднього затримання, підписки про невіїзд чи навіть ув'язнення. У цей момент поштарка думала зовсім про інше. Її радісна посмішка була пов'язана з місячними, які нарешті почались у неї після понад тижневої затримки. Під час цього тривожного тижня вона вже навіть почала підозрювати, що її чоловік, якому вона півроку тому відмовила в сексі до моменту, коли він остаточно кине пити й почне більше заробляти, потай уночі таки виконує подружні обов'язки. Саме сьогодні пані Міля збиралася йти до акушерки Ліди, але все щасливо вирішилося, і тепер у поштарки був чудовий настрій. У стані емоційного піднесення вона навіть не звернула уваги на бланк повідомлення, який дала мені. І це вже було зовсім не схоже на пані Мілю, адже вона любила бути в курсі всього, що відбувається на дорученій їй ділянці.

Але я, звісно, не могла всього цього знати. Характер нашого із поштаркою спілкування не виходив на потрібний для таких одкровенень ступінь відвертості, і тому їй довелося тримати свою маленьку жіночу радість у собі, хоча дуже кортіло поділитися хоча б із кимось.

Вона таки не втрималась і при виході з під'їзду переможно посміхнулася вуличній кішці, кинувши їй багатозначне: «Отак-от!» У цьому вигуку пані Міля спробувала виразити всю суперечливість емоцій, які її переповнювали. Адже попри небажаність четвертої вагітності (низькі матеріальні статки, прогресуючий варикоз, опущена матка і за давня мастопатія), їй таки було б приємно, якби її Степан усе ще час від часу не міг стримати свого чоловічого ества, бо це приємно кожній жінці. З іншого боку, «місячка», як це називається у колах пані Мілі, й не тільки цих колах, – це ще не доказ еротичного збайдужіння чоловіка. Можливо, він справді потай уночі, бо ж недаремно їй час від часу сниться щось дивне і бентежне, після чого вона прокидається від приємного завмирання всередині, такого приємного, як не бувало з нею навіть у ті моменти, коли насправді... Але такі сороміцькі думки не лічать матері трьох дітей, у цьому пані Міля переконана на сто відсотків. Навіть на сто один. Тому вона бере себе в руки, гордо піднімає голову і, зберігаючи ідеальну осанку, крокує до поштового відділення «показатися на очі шефу».

У каналізаційних трубах загуділа вода, потужно вриваючись у гармонію звичних о цій порі звуків та запахів, які дають достатньо чітке уявлення про те, як проводять ранок у суміжних квартирах. Сусід із верхнього поверху закурив першу ранкову «Приму». Напевно, цигарка стимулює його кишківник, бо щоразу після того, як до мого туалету проникає запах цигаркового диму, відразу ж чується і характерний звук, інтенсивність якого наводить на підозру, що сусід вживає сильнодіючі послаблюючі засоби. Не може ж у нього постійно бути розлад шлунка.

Його пес скавулить, напевно, це він зробив купу під моїми дверима, запах проникає навіть крізь них.

Сусіди справа кілька тижнів тому одружилися і тепер щоранку кохаються у ванні, їхні стогони супроводжуються потужним ревінням води у трубах та скаргами сусідки знизу, яку я часто зустрічаю на вулиці дорогою на роботу. Вона вигулює свого котика (влітку він майже повністю облазить, а взимку його вбирають у вовняну пов'язку, тому я не знаю, якої він масті) і скаржиться мені, що на стелі у неї просочується вода, яку молодята розхлюпують із ванни.

Із сусідами зліва у нас одна суміжна стіна, яка у них розташована на кухні, а у мене в спальні. Запахи їхнього сніданку, як правило, завершують мої сновидіння якимись сюрреалістичними подробицями. Наприклад, під аромат пригорілого молока, з якого у сусідів часто починається ранок, мені завжди сняться смітники, а смажене сало доповнює образ візуальними деталями: літо, пообідня спека, довкола смітників ліниво кружляють вгодовані мухи, бомжі витягують із контейнерів об'їдки, обнюхуючи їх на предмет їстівності, а поряд за їхніми діями зацікавлено спостерігають діти й обговорюють пропозицію «побавитись у бомжів».

А потім раптовий порив сильного вітру підхоплює бомжів, і вони відлітають кудись у височінь, енергійно розмахуючи крилами і пробуджуючи зі сну розімлілих на сонці бездомних псів. Далі пси й собі піднімаються у височінь, розмахуючи вухами замість крил, а з їхніх пащ виринається не жалібно скавуління і не обурене гарчання, а одна за одною випадають великі білі квіти й опускаються на землю пахучими пелюстками. Але це вже, здається, з якоїсь пісні.

У суботу вранці сусіди з помешкання ліворуч їдуть на село, тому снідають чимось нашвидкуруч, не залишаючи запахів. Я дуже їм за це вдячна, бо приємно час від часу починати день і без літаючих бомжів та смаженого сала. Зрештою, в останньому сусіди зі мною, мабуть, не погодяться, але *degustibus*, як відомо, переважно залишається *statusquo*, як, можливо, прокоментував би ситуацію мій науковий керівник пан Світило В.І., який любить компонувати афоризми з уривків латинських крилатих висловів.

Напір води в трубах о цій порі зростає, і коли відкручуєш кран, здається, ніби зараз зірве з кріплень цілу кухонну шафу. Тому коли потужний фонтан брунатного кольору всього лише вибиває з рук джезву, від чого кавовий порошок опиняється на руках, обличчі, одязі, волоссі та нещодавно побілених стінах, це вже не справляє надто сильного враження. Могло бути значно гірше.

Один мій знайомий написав собі цю фразу при вході до квартири і каже, що напис допомагає йому взяти себе в руки у багатьох ситуаціях. Напевно, до них належить і така, як зараз, коли із крана під величезним тиском тече рідина брунатного кольору вартістю 1,57 грн. за кубічний метр, а кава закінчилась.

Властивість невтрачання оптимізму особливо важко дається мені вранці, до того, як я вип'ю перше горнятко кави. Але сьогодні на мене чекає важкий день, тож не можна дозволяти собі драгуватися через дрібниці, потрібно берегти сили.

Теліпаюся до ванни змивати з волосся кавовий порошок. Мимоволі кидаю погляд у дзеркало і намагаюся зрозуміти, чи задоволена побаченим. Моя товаришка Люба, якій тридцять два, чітко знає, скільки в неї зморщок, і про появу кожної нової стурбовано повідомляє мені по телефону. Вона так щиро цим переймається, що я значно краще пам'ятаю всі прояви її старіння, ніж свої власні: у неї біля лівого ока – шість гусячих лапок, біля правого – чотири, хоча наразі вони малопомітні, шкіра обличчя дуже пересихає вдень, але за ніч відновлюється дорогим кремом, тричі на тиждень – регенеруючі маски, двічі на місяць похід до косметолога, прогресуючий остеохондроз вона затримує регулярними сеансами масажу, целюліт на сідницях усе ще борює косметичними методами, але планує і хірургічні, хоча мені здається, що немає у неї ніякого целюліту, волосся фарбує на випадок імовірної сивини, але сивих волосин наразі у себе не знайшла.

У мене під лівим оком теж, здається, шість гусячих лапок, цікаво, чи давно їх шість, може, котрась із них зовсім свіжа і варто повідомити про це товарищі. Не знаю, добре це чи погано, що я не пам'ятаю кількості власних зморщок, не роблю регенеруючих масок, не відвідаю косметолога, рідко спромагаюся на макіяж, не кажучи вже про манікюр, педикюр чи солярій. І про що це свідчить: про зайнятість, втрату цікавості до протилежної статі чи про звичайну лінь? І що з цього всього найгірше? Те, що для мене ця проблема ще не стала актуальною, чи те, що я підсвідомо витісняю думки про майбутнє тридцятиліття зі страху перед невідомістю? Може, це початок неврозу? Тільки у кого: у мене чи у Люби?

Моя подруга Люба дуже смачно готує. Але ось уже два роки, як вона вирішила, що настав час зайнятися своїм здоров'ям, подарувала мені мікрохвильову пічку та фритюрницю, точніше, я сама забрала, бо вона збиралась викидати, і тепер харчується виключно здоровими, на її думку, точніше, на думку відповідної преси, продуктами. Виявляється, існує цілий всесвіт перешкод, які суттєво ускладнюють людям відповідь на питання «їсти чи не їсти». Наприклад, шоколад. З'ясувати думку фахівців з приводу корисності-шкідливості цього продукту не так просто. Мало того, що вони діляться на дві частини, й одні категорично за корисність, а інші – проти. Це в наукових колах традиційно. Часто буває, що одні й ті ж «авторитетні джерела» спершу рекомендують (гормон щастя, поживні речовини, стимуляція діяльності мозку), а потім застерігають (псується зуби, розвивається атеросклероз, збільшується кількість холестерину). У мене є ціла колекція подібних публікацій, які я з відчуття професійної солідарності не показую Любі, але питання журналістської чесності в цьому випадку непокоїть мене досить сильно. Я навіть помітила деяку сезонну періодичність таких публікацій. Наприклад, журналіст Ю.В. з видання «Аргументи і подробиці» пише про здоровий вплив шоколаду на організм переважно у середині січня, а потім, приблизно у серпні, сам себе спростовує. Причому тексти його статей з року в рік друкуються практично без змін, іншою є лише марка шоколаду, яка рекомендується або не рекомендується. Те саме стосується цілого списку продуктів: червоного вина, молока, вершкового масла, білого хліба, я вже не кажу про поділ продуктів на канцерогенні та нешкідливі. Загалом, якщо вірити усім цим публікаціям, як, наприклад, робить Люба, отримуєш досить різноманітне меню, бо їси загалом усе те саме, що й люди, які не бережуть свого здоров'я, але завжди без задоволення, бо їси не те, що хочеш, а те, що корисно, і не тоді, коли хочеться, а коли радять фахівці, котрі вже забули, що саме радили попереднього разу. А корисно це насамперед для виробників та видань, яким заплатили за приховану рекламу.

Люба ставиться до мого скептицизму поблажливо, цитує принагідно фаустівського Бакаляра: «Кому за тридцять літ поверне, того пиши за упокій» і вважає, що незабаром я сама все зрозумію, бо речі, пов'язані з віком, немає сенсу пояснювати молодшим від себе. Мені здається, що вона явно перебільшує ті глобальні зміни, які відділяють мене 29-річну від мене ж 30-річної. Але можливо, вона таки справді знає, про що говорить, і через якихось півроку я теж вирішу викинути мікрохвильову пічку, чи навпаки, поливатиму кетчупом навіть сиру моркву, а сиру моркву вживатиму тільки тоді, коли не залишиться іншого виходу. Можливо, мені раптом почнуть подобатися цілком несподівані речі, і я відрощу волосся, аби щоранку закручувати його у хирляву «дульку», добротно сприскуючи її лаком, накуплю собі ангорових светрів та безрозмірних джинсових спідниць, перестану користуватися дезодорантом і збиратиму гроші на шкірянку та дублянку.

Вода тече з душу потужним струменем, що потроху втрачає свою непрозорість, і під нього уже не страшно залазити. Разом із брудом, кавовим порошком та сонливістю вода змиває напад ранкової іпохондрії. Хоча щодо бруду немає остаточної впевненості, адже попри суттєве послаблення концентрації іржавого кольору, зовсім чистою вода в душі не буває ніколи. Принаймні у моєму рідному місті. Душ такого кольору часто має непередбачувані гігієнічні наслідки, деякі з них не змиваються тижнями, я вже не кажу про алергії. Зате не підлягає сумнівам психотерапевтичний ефект. Наприклад, метафізичний бік процесу старіння після контрастного душу впевнено відсувається на задній план, поступаючись значно актуальнішим проблемам.

Узяти хоча б виклик до міліції. Я вилізла з душу, ще раз перечитала офіційне повідомлення, де зазначалося, що я повинна з'явитися для допиту сьогодні о 12.00. Невиспана уява відразу ж підсунула западло у вигляді сюжету для детективу в м'якій палітурці. Назва, ска-

жімо, «Акуліна і горлорізи», або «Попісяти в обіймах смерті», чи якимось постмодерністично – «Юна леді вбиває Синю Бороду, а потім і трьох поросят». Сюжет простенький: 4—5 трупів, два детально описані згвалтування, інцест, до якого так і не дійшло, батько сімейства приховує гомосексуальний потяг до рідного сина, сіамські близнючки в кінці виявляються ще й лесбіянками, вагітна кілерка прийомами кунг-фу вбиває шефа місцевої мафії за дві години до пологів, а потім успішно народжує трійнят під колесами новенького джипа. Пуповину перерізає міліція, що прибуває на місце злочину з традиційним запізненням. У кінці – неминучий гепі-енд для всіх, кого не вбили за сюжетом.

Різкий телефонний дзвінок зупиняє цей потік ранкового сюжетотворення підозріло сублімаційного характеру.

– Ти уявляєш, вони підозрюють, що його вбили, – повідомляє мені з трубки схвильована Сніжана Терпужко, поки я намагаюся настроїтися на швидкий темп її мовлення, дуже дисонансний із моїм сьогоднішнім станом. Сніжана, журналістка нашої газети, яка спеціалізується на кримінальній тематиці, продовжує: – Версія така, що вбили вчора, поки ми всі святкували. Тіло так і не знайшли, зате знайшли його гаманець, причому з грошима, документи, шкарпетки, підтяжки і сорочку. Як на мене, це нічого не доводить.

Сніжана замовкає, і я насамперед фіксую приємну тишу у слухавці, яку залишає по собі її позбавлений пауз монолог, а лише згодом починаю розуміти, про що йдеться. «Він» – це, очевидно, консультант із маркетингу, містер Арнольд Гомосапієнс, що приїхав із Голландії за кошти якогось фонду і протягом двох тижнів розробляв стратегію покращення фінансової ситуації нашої газети. Вчора містер Гомосапієнс був разом із усіма на п'ятиці, а потім його викрали, можливо, вбили, або ж він просто зник чи втік у невідомому напрямку, залишивши шкарпетки, підтяжки, сорочку, документи і гаманець із грошима. Сьогодні вранці містер Арнольд мав би відлетіти назад до Голландії. Але не відлетів, чи відлетів, тільки нікому про це не повідомив, і тепер мене викликають до міліції.

Чомусь єдине, що залишається в моїй пам'яті від цього насиченого інформаційного потоку, – це підтяжки. Чому він їх залишив? Детективіст обов'язково використав би цю деталь, і вже у п'ятому, в крайньому випадку – десятому розділі примусив би якогось другорядного персонажа вчинити самогубство за допомогою цих підтяжок і таким чином зізнатися у своїй причетності до викрадення, а може, і вбивства. Припустимо, такими персонажами стануть сіамські близнючки, наприклад, одна викрадає, друга мочить, а потім ця розсинхронізована діяльність від незвички спричиняє у них невроз. Хоча це все одно не дає відповіді на поставлене запитання. Навіть звучить якимось підозріло: «голландський консультант, від якого залишилися самі підтяжки». Точніше, не підозріло, а загадково, а ще точніше – абсурдно – як сир, від якого залишилися тільки дірки. Ці його підтяжки виглядають, як знуцання. Усе решта в ряду забутих ним речей ще можна зрозуміти: сорочка, документи, гаманець. Навіть шкарпетки – поміняв шкарпетки і зник. Але підтяжки – це вже занадто.

Перший труп невідомого

Під такими заголовками вийшли сьогодні три найпопулярніші газети нашого міста – «Подобиці», «Документи і аргументи», «Аргументи і подобиці». Усі вони розповідають про понівечений труп повнуватого чоловіка середнього віку, знайдений вночі біля смітника однієї з новобудов. Біля тіла не виявлено жодних документів, а відрізана голова щезла. «Ведеться робота із встановлення особи потерпілого, – пишуть у цих газетах. – Існує припущення, що цією особою може бути зниклий за дивних обставин громадянин Голландії, який проходив двотижнєве стажування у газеті КРІС-2. За неперевіреними даними, слідчі побоюються, щоб у місті не з'явився серійний убивця. Тоді треба очікувати, що цей труп був лише першим».

«Журналісти завжди спотворюють факти», – сказав би тут мій науковий керівник пан Світило В.І. Він, як і переважна більшість представників академічного середовища, вважає практичну журналістику поверховим заняттям для неосвічених писак. Вступну лекцію із «Основ журналістики» для першокурсників мій науковий керівник зазвичай починає словами: «Журналіст і сантехнік діють однаковими методами, але з різною метою. І один, і другий щодня порпаються по чужих кльозетах, вишукуючи непотріб, який забиває каналізацію. Побачити гівно ближнього – ось надзавдання журналіста, тоді як завдання сантехніка – сховати це гівно у якомога міцніших трубах».

На думку мого наукового керівника, людина, яка себе поважає, може досліджувати процеси, що відбуваються в сучасних ЗМІ, лише на теоретичному рівні, як біолог досліджує мікроорганізми або тварин, але марати руки (саме цей, скалькований з російської зворот він чомусь завжди вживає, коли йдеться про написання статей) – заняття не гідне людини, яка себе поважає. У даному випадку годі йому заперечити, адже мешканця Амстердама справді послали не переймати досвід тигиринських журналістів, а зовсім навпаки. Написали би замість «проходив» – «проводив», і все стало б ясно, але автор статті явно квапився, тому не вдавався в нюанси і створив черговий прецедент для зміцнення і без того упередженого ставлення мого наукового керівника до практичної журналістики. Причому упередження його стосуються не лише так званої жовтої преси, а й цілком поважних видань.

До речі, цікаво, чому серйозну пресу досі не наділили якимось кольором – зеленим, наприклад, чи вохрою, у крайньому випадку – синім, темно-синім, ясна річ, майже фіолетовим. Узагалі серед кольорових штампів чомусь переважають негативні: чорний піар, жовто-блакитний ухил, червона загроза, біла смерть. Тільки солідарність несподівано спромоглася завоювати собі штамп помаранчевої. А що з усім решта, якого кольору оперативність, виваженість, неупередженість?

Так от, якби мій науковий керівник поспілкувався із паном Незабудком, нашим головним редактором, він би, можливо, трохи змінив своє упереджене ставлення, бо пан Незабудко категорично забороняє застосовувати у КРІСі-2 методи, якими діє бульварна преса.

Наприклад, у «Документах і аргументах» полюбують «репортажі очевидців», які пише хтось із штатних журналістів, сидячи вдома перед телевізором, щоб газету з «ексклюзивом» краще розкупили. Один із таких репортажів вони надрукували 12 вересня 2001 року. З тексту було не зовсім зрозуміло, яку саме роль відіграв очевидець у трагічних подіях попереднього дня, спершу він детально описував краєвид із вікна літака, що скидав бомби на торгові центри, далі до найменших подробиць передавав передсмертні відчуття тих, хто загинув під час бомбардування, згодом його посвятили у подробиці підготовки терактів, а насамкінець і в деталі розмов керівництва Білого дому вже після катастрофи. Переважна більшість описів у цьому тексті нагадувала найвідоміші сцени з голлівудських блокбастерів на відповідну тематику, доповнені уявленнями автора про міжнародну політику та географію. І хоча автор

постійно плував іракських терористів із арабськими, а тих із ірландськими, усіх по черзі примушував боротися то за іслам, то за незалежність Країни Басків, то проти глобалізації, це не заважало йому постійно наголошувати на абсолютній перевірності викладеної в тексті інформації. Я вже не кажу про згадані у тексті музеї, які, на думку автора, містяться у Нью-Йорку, наприклад, Прадо, музей Родена чи Вавель. Навіщо у спогадах про бомбардування згадувати музеї? Можливо, аби повніше відобразити пережитий стрес, адже автор врятувався завдяки сміливому стрибку з вікна 25-го поверху, пробивши головою куленепробивне скло, і неушкодженим приземлився на асфальт.

Інше популярне тигиринське видання «Подобиці» часто друкує інтерв'ю з відомими голлівудськими акторами. Кожний із таких розмов передує розлогий вступ, де журналіст, такий собі Ізидор Кицькало, детально описує свою зустріч із зіркою та враження від особистого спілкування, при цьому він постійно наголошує на достовірності викладених фактів та їхній абсолютній ексклюзивності. Щоправда, це не заважає йому стверджувати, наприклад, наступне: «Відома іспанська акторка Катрін Денюв справила на мене незабутнє враження під час нашої першої зустрічі в Парижі», або «Американка Ніколь Кідман часто любить згадувати своє австралійське дитинство», чи «Відомий голлівудський актор Том Круз, брат Пенелопи Круз, знявся у фільмі Квентіна Тарантіно “Соляріс”».

«Бійтеся зайвих уточнень», – так починає свої розмови з усіма журналістами-початківцями заступник головного редактора КРІСа-2 пан Фіалко і часто унаочнює цю пораду цитами з текстів Ізидора Кицькала.

Бійтеся неосвічених журналістів, – заперечив би йому мій науковий керівник, якби був присутній при цьому. На це пан Фіалко слушно зауважив би, що всі журналісти нашого міста, включно з Ізидором Кицькалом, училися в одному вузі, тому їхня освіченість – результат праці пана Світила В. І. та його колег. І я не знаю, що відповів би на це мій науковий керівник, бо він ніколи не опускається до діалогів, а тим більше до суперечок із представниками практичної журналістики, бо вони всі, на його думку, є неосвіченими дилетантами.

І спробуй доведи йому після цього, що КРІС-2 ніколи не опускається до стандартів жовтої преси. «Пильнуй, кого граєш і якого хера», – часто повторює нам головний редактор пан Незабудко, що означає: «Достовірність інформації у нашій газеті завжди мусить бути на першому місці». І всі з ним погоджуються.

Саме тому, а не з метою приховати інформацію, як спекулювали бульварні газети, КРІС-2 не повідомив своїх читачів про факт зникнення Арнольда Гомосапіенса. Адже факт залишався неперевіраним. Можливо, голландець не зник, а просто відлетів, не прощаючись. А може, і прощався, просто сп'яну ніхто не пам'ятає. Зате бульварна преса дружно винесла вищенаведені повідомлення на перші сторінки.

Але це я прочитала вже після допиту слідчого. До речі, проведеному всупереч усім моїм теоретичним уявленням про те, як повинні проходити допити. Тим більше, в нашій країні. Десь на набережній Орфевр мене, можливо, і не вразив би інтелігентний вираз обличчя чоловіка в ідеально напрасованому модному костюмі, який назвав себе слідчим. Але не на вулиці Олега Кошового, пардон, тепер уже Нестора Махна.

Насамперед слідчий запропонував мені кави, яку запарив у мідній (!) джезві. Доповнюючи аромат колумбійської арабіки, затишно попихкував люлькою. Цікаво, у них там усі такі, чи слідчий Тичина (родич? однофамілець?) просто виняток. Як поліглот Анастасія Каменська, кулінар, колекціонер орхідей та естет Ніро Вульф чи англійська пенсіонерка міс Марпл, для якої діяльність слідчого – це насамперед можливість зайвий раз попліткувати. Чи хоча б як літературознавець і секретар багатой бізнес-вумен (чи все-таки-менки?) Іван Подушкін, який неохоче відривається від поезії Срібного віку і розслідує злочини. Він не перекладає з п'яти мов, та і в кулінарії не дуже тямить, зате цілком постмодерністично разом зі своїм босом (своєю

мем, боскою, шефовой чи шефінею) захоплюється постаттю Ніро Вульфа і в усьому намагається його наслідувати.

Михайло Тичина нікого не намагається наслідувати, хіба що мимоволі часом не зачинає відкрити двері до свого помешкання, як це, щоправда, свідомо, робив комісар Берлах.

Але навіть як на літературного персонажа, а не живого слідчого, Михайло Тичина виглядає занадто доглянуто. Ні тобі знаменитого вим'ятого плаща чи хоча б костюма, ні олівця за вухом, не кажучи вже про джинси і кросівки, якими традиційно зловживають у детективах не лише чоловіки, а й жінки. Зовсім не виникає враження вічної невиспаності, перевтоми чи розсіяності, яка згідно з розповсюдженим стереотипом супроводжується повною самопопосвятою професії. У пана Тичини на столі я випадково побачила квиток на львівський концерт Войтека Мрозека, що заінтригувало мене ще більше. Слідчий, який їздить до іншого міста на концерти сучасного джазу, – таке навіть у французьких фільмах рідко трапляється.

– Я онук двоюрідного брата, не однофамілець, – сказав Тичина. – Але поетичний талант не успадкував.

Лисуватий, що приємно – лисини не соромиться і не начісує на неї поодинокі довгі пасемця волоссячка, товстун, і це йому навіть личить, віком ближче до сорока, ніж до п'ятдесяти, округла, акуратно підстрижена борода, у яку він посміхається так часто і так таємниче, що здається, ніби відпущено її спеціально задля посмішок, курить люльку, яку набиває вишневим тютюном, і уважно дивиться в очі під час розмови. Швидше за все неодружений, можливо, кулінар і точно затятий скептик, невразливий до жіночих чар. Обов'язково має мастифа, у крайньому випадку французького бульдога, антикварні меблі у помешканні й велику колекцію класичної музики.

Михайло Іванович давно знає Сніжану Терпужко, передплачує КРІС-2 з першого номера і не читає бульварної преси. Під час моєї розповіді про містера Арнольда слідчий таємниче посміхається у бороду, тому я не знаю, вірить він мені чи ні.

– Бачив я таких консультантів. Їм здається: достатньо привезти сюди західні рецепти, і все відразу стане, як у Європі. Не знають специфіки ринку, місцевої ментальності. А консултувати їдуть. Їх тут грабують, викрадають, а вони далі їдуть. Видно, вигідно це їм. А дружина його дзвонила?

– Ні.

– Це дивно, вже мала би зчинити рейвах.

Це «зчинити рейвах» у вустах тигиринського міліціонера добило мене остаточно, хоча з іншого боку, в устах далекого родича одного з найбільших українських поетів це прозвучало цілком логічно. Ще трохи, і я розридаюся від розчулення.

– Сподіваюся, він залишив свій домашній телефон, – продовжив Михайло Іванович. – Бо в гаманці, знайденому в «Інтерекстримі» після святкування вашою газетою 500-го номера, були тільки візитки з телефонами фірми, за жодним не підносять слухавки.

І знову не «трубку», що звучало б логічно, і навіть не «трубки», що ще можна було б собі уявити, жодного «не підходять до телефону», а саме «не підносять слухавки». Це він спеціально, щоб справити враження, чи генетично успадкована підсвідомість спрацьовує?

З усіх працівників редакції я провела з Арнольдом найбільше часу, бо перекладала для нього протягом двох тижнів його візиту. Цікаво, чи падає на мене через це більша підозра, ніж на інших. Загалом кожен, хто був на святкуванні, змушений буде довести своє алібі. Що досить непросто, бо завжди важко адекватно відтворити послідовність подій під час вдалої забави. Як сказав мені все з тою ж таємничою посмішкою крізь вуса Михайло Тичина, ніхто із присутніх на святкуванні не зміг згадати, коли містера Арнольда бачили востаннє. Це означає, що мене викликали на допит останньою. Добре це чи погано?

Зникнення містера Арнольда виявила Сніжана, і трапилося це вже в той момент, коли почали збиратися додому. Тобто десь під ранок. Відразу повідомили міліцію.

Я пішла із забави першою, що могло б мене виправдати, якби хтось зміг підтвердити, що решту вечора я провела перед телевизором. Але підтвердити цього ніхто не може, а крім того, з бази відпочинку мене викликали по мобільному з незнайомого мені номера телефону, який, на жаль (підозріло це чи випадково?) не зберігся у пам'яті мого апарату. Чоловічий голос повідомив, що в ургентну, тобто чергову, лікарню привезли жертву автокатастрофи, яка стверджує, що є моєю тіткою. Нічого більше я довідатися не встигла, бо чоловік поклав слухавку. І хоча у мене немає жодної тітки, я поїхала до лікарні і з'ясувала, що того вечора не привозили жодної жертви автокатастрофи. Все виглядало б на дурний жарт, якби не зникнення Гомосап'єнса, не виклик на допит, не потреба в алібі і не те, що голос чоловіка, який дзвонив, видався мені знайомим.

Слідчий Тичина в юності мріяв стати письменником, автором кримінальних романів. Один із його романів навіть зацікавив видавництво, на той час ще радянське, і йому запропонували видати книгу під прізвищем відомого письменника за пристойний гонорар, тобто ту його частину, яка залишиться після сплати за використання прізвища відомого письменника. Михайло Іванович погодився, але поки книгу готували до друку, відомий письменник помер за нез'ясованих обставин, його архів, у якому на той час перебував і рукопис роману, було конфісковано міліцією. Усі наступні рукописи Михайла Тичини видавці чомусь відхиляли. Михайло Іванович спробував перейти на поезію і навіть надрукував кілька журнальних добірок. Але вірші отримали самі лише негативні рецензії, тоді Михайло Іванович вирішив покинути літературну кар'єру, знайшов роботу за фахом, одружився і вислужився на майора. Розповідаючи все це у своєму фірмовому суперприскореному темпі, Сніжана раптом зробила паузу, що загалом для неї нехарактерно. Подумавши трохи, вона заклопотано спитала:

– Скажи мені, ти маєш на цьому розумітися, а як критики відрізняють хорошу поезію від поганої, за якими основними ознаками?

Я не чекала такого питання і розгубилася, хоча, напевно, якби чекала, розгубилася б не менше: хто б тут не розгубився. Але, на моє щастя, філософський настрій у співробітниці швидко минув, і вона продовжила:

– Але це ти мені потім поясниш, а зараз слухай далі.

За словами Сніжани, Михайло Тичина, на відміну від більшості колег, не любить займатися резонансними злочинами типу замовлених убивств, кіднепінгу бізнесменів, автокатастроф, у які потрапляють політичні діячі, чи фінансових махінацій під заставу чужої нерухомості. Зате йому подобається так званий «побутовий кримінал». На його думку, в цих випадках, що їх прийнято вважати дрібними, трапляються набагато цікавіші спостереження за людською психологією, яскравіші вияви емоцій, нестандартні розв'язки. Колеги не дуже розуміють ці зацікавлення майора Тичини, але з радістю віддають йому «рутинні» справи. Завдяки цьому він надзвичайно добре орієнтується у всьому, що стосується діяльності кримінальних угруповань на окремих дільницях, особисто знає багатьох «авторитетів», підтримує зв'язок із усіма дільничними міліціонерами, створив детальну базу даних про злочини, скоєні у Тигирині протягом останніх п'ятнадцяти років. Тепер він має репутацію одного з найкращих слідчих міста, тому часто мусить займатися саме резонансними справами, як от, наприклад, зникненням Гомосап'єнса.

Сніжана розповіла, що Михайло Іванович живе на сусідній від мене вулиці. Щоранку і щовечора вигулює велетенського водолаза (таки не мастифа і не французького бульдога). Дружина його померла кілька років тому, дітей немає.

Причина смерті Маргарити Тичини досі точно не встановлена. Її знайшли вдома, на підлозі, із розпущеним довгим волоссям, у чорному весняному пальті, а довкола були розсипані квіти. Перед смертю Маргарита лікувалася від депресії. Ще перед тим – від наркотичної залеж-

ності. А зовсім на початку їхнього шлюбу – від безпліддя. Тому слідство зупинилося на версії самогубства. Але Сніжана переконана, що Михайло Іванович не згоден із таким поясненням і досі провадить приватне розслідування.

Політична карта майбутнього з історичної перспективи

Ім'я засновника нашої газети довгий час зберігалось в суворій таємниці навіть для редакційних працівників. Коли мова заходила про цю людину, то називали її просто Він, Інвестор, Засновник або Лідер Нашої політичної сили. Таким чином планувалося демонструвати загальної політичну незаангажованість видання. Адже якщо навіть в кулуарних плітках називаються різні імена власників, то прямих вказівок від засновника журналісти не отримують, хіба що загальностратегічні, про які відомо тільки найвищому керівництву, а у тигиринських умовах це вже можна вважати політичною незаангажованістю.

Політичних сил у нашому місті три. Тигиринський рух у боротьбі за єдність, програма якого закликає до об'єднання всіх політичних сил України, як проурядових, так і опозиційних, в одну, скасування розбіжностей у політичних програмах, відміни поділу країни на області та райони і зосередження всіх сил на прискореній українізації східних областей. Скорочено партія називається ТРУБЗ(є). Вона має фінансований канадською діаспорою всеукраїнський друкований орган «Тигла» і харизматичного лідера з дисидентсько-табірним минулим. Доволи низький рейтинг цієї партії навіть у західних областях країни не в останню чергу пояснюється одним із пунктів програми втілення прискореної українізації східних областей: з цією метою після перемоги партії на виборах планувалося практикувати масове переселення сімей із Західної України на схід і навпаки. В ході тривалих внутрішніх дискусій члени партії трохи змінили цей пункт програми й обіцяли, що таке переселення буде тимчасовим – «максимально на п'ятдесят років». Але й після цього рейтинг партії не підвищився, мабуть, щось і далі не влаштовувало виборців.

Друга політична сила – Тигиринський рух у боротьбі за неприєднання, скорочено ТРУБЗ(не), програма якого закликає до виходу Галичини зі складу України й утворення автономії зі столицею в Тигирині. Ця партія має високий рейтинг у двох регіонах – самій Галичині й на Донбасі, де чомусь також дуже багато людей прагнуть, аби Галичина від'єдналася. У самому Тигирині рейтинг ТРУБЗ(не) міг би бути й вищим, якби не конкуренція ЛРУБЗ(не), партії, яка бореться за аналогічну автономію, але зі столицею у Львові. Ходять чутки, що рано чи пізно ці два політичні блоки об'єднуються, і такі спроби неодноразово робилися перед виборами, але жодна з партій не готова йти на компроміси у питанні майбутньої столиці від'єданого краю, тому домовитися не вдається.

Третя політична сила – Партія землеробів, яка свого часу об'єдналася з комуністами і створила численний блок, електорат якого складається насамперед із сільського населення, а також мігрантів із села до міста. Останнім часом партія землеробів стабільно охоплює найвищі позиції в політичних рейтингах, а її представники обіймають відповідальні державні посади і представляють еліту українського бізнесу. Ходять чутки і про те, що кожен керівник міського і районного, вже не кажучи про обласний ранг, мусить стати членом Партії землеробів, якщо хоче залишатися на посаді, навіть якщо досі його політичні погляди були іншими. Можливо, ці чутки трохи перебільшені, але я особисто не чула про жодного мера міста, директора великого підприємства чи губернатора області, який не був би членом цієї партії. Тому в пресі часом можна зустріти замість назви Партія землеробів скорочений варіант – «просто Партія», або іронічний варіант Партія землефобів, на останнє члени партії чомусь ображаються найбільше. Навіть на значно більш радикальні, як на мене, звороти – «правляча партія» чи «партія, що веде», ще не подавали до суду, зате щоразу, коли в котрійсь із публікацій з'явиться Партія землефобів, позов практично гарантований. Можливо, відлякує іншомовний корінь, можливо, його просто неправильно розуміють, а може, так трапляється випадково.

Наш Інвестор, як неважко здогадатися кожному, хто уважно читає КРІС-2, входить до ТРУБЗ(не), і його політичні амбіції на даному етапі сягають об'єднання ТРУБЗ(не) із ЛРУБЗ(не) під його, Інвестора, керівництвом, з метою стати мером Тигирини, а в майбутньому балотуватися до Верховної Ради. Подібні амбіції має і керівник ЛРУБЗ (не): крісло мера Львова, а потім депутатський мандат у Києві. Тому домовитися обом лідерам наразі не вдається.

Про нетипові методи працевлаштування

Існує певна закономірність між кількістю візиток і їхнім практичним застосуванням. У мене є ціла колекція візиток, часом навіть дві чи три від тієї самої людини, жодна з яких точно ніколи не знадобиться. Натомість координати людей, з якими я спілкуюся часто, переважно записані на чому завгодно, крім візиток. Найбільш екзотичним ерзацом візитки з моєї колекції є перепелине яйце з акуратно виведеною на шкаралупі електронною адресою одного з моїх колишніх коханців, з яким ми досі листуємося і який зараз працює за контрактом в Австралії.

Особливо дратує, коли люди змушені дописувати щось на звороті своєї візитки. Особливо якщо це люди з категорії тих, чий візитки у мене є в кількох примірниках, а це переважно відомі люди, яким не випадає відмовляти у бажанні залишити мені черговий екземпляр, як не випадає і дорікати їм поганою пам'яттю, спробуй пам'ятай усіх, коли щодня роздаєш пачки візиток, а їм, своєю чергою, не випадає не дати візитки черговій журналістці: відомі люди повинні дбати про свою відомість, точніше, пильнувати, щоб їхню відомість вчасно пригадували журналісти. Для цього існують спеціальні методи стимуляції журналістської активності. Наприклад, дописування на звороті візитки номера мобільного на знак особливої прихильності, чи зміненої електронної адреси, або ж нової поштової адреси (бувають і такі фанати). Доводиться мовчки стояти поряд, почуватися по-дурному, чекати й усвідомлювати, що все це тобі на фіг не треба і що на твоїй власній візитці випадково надрукували з помилками і телефон, і електронну адресу, а більше ніяких адрес там просто не надрукували, тому теоретично тобі теж варто було б дописати правильні дані, але робити цього ти, ясна річ, не будеш.

На моїй візитці, якщо розібратися, взагалі все написано з помилками, найправильніше було б просто викинути всі ці візитки й купити замість них, скажімо, лоток перепелиних яєць, це принаймні корисно для здоров'я. Електронну адресу свого колишнього коханця я відразу ж запам'ятала, ще коли він обережно, щоб не тріснуло, виводив її тоненьким пензликом на картатій шкаралупі.

Так от, на моїй горе-візитці написано, що працюю я у відділі звільнень КРІСа-2, тобто єдиної в нашому місті, а тому і найкращої щоденної газети.

Ще трохи про галицький сепаратизм

Перші серйозні праці з теорії галицького сепаратизму, написані в Тигирині, припадають на період самвидаву, тобто приблизно на 70-ті рр. ХХ ст. Уже тоді найбільш прогресивні історики та теоретики ідеї усвідомлювали, що навіть за умови швидкого краху імперії та здобуття Україною незалежності гармонійне співіснування Сходу і Заходу країни в межах однієї держави неможливе. Дехто з дослідників спрощував проблему, зводячи її до суто мовного питання. Це стосується зокрема рустикальних поглядів теоретиків ТРУБЗ(є). Але анахронічність їхньої позиції сьогодні очевидна, здається, навіть їм самим, і дотримуються вони своїх поглядів тільки за звичкою, із впертості чи інших незрозумілих причин. Про це яскраво свідчить масовий перехід членів та прихильників ТРУБЗ(є) до ТРУБЗ(не) та ЛРУБЗ(не), який рано чи пізно неминуче призведе до саморозпуску партії з причин недостатньої чисельності.

Попри бурхливий розвиток ідейних засад галицького сепаратизму у ранні 90-ті, на сьогодні ще не розроблено стрункої системи поглядів та теоретичної бази, необхідної для початку реалізації ідеї на практиці.

Найкраще досліджено історичний аспект сепаратистської теорії. Тут усі переважно сходяться на твердженні, що ідея бере свій початок у прадавні часи. Першим сепаратистом був засновник Тигирини, який хотів об'єднати довкола міста всі західніші території, аби відокремитися вздовж річки Збруч. Один час на шпальтах КРІСа-2 навіть друкувався нібито знайдений одним із дослідників рукопис, приписуваний засновнику, де було чітко аргументовано всі основні засади сепаратизму, але мова цього рукопису була надто невміло стилізована, і на вимогу обурених фальшивкою читачів довелося припинити публікації.

Необхідність реалізувати ідею сепаратизму саме зараз теоретики пояснюють необхідністю інтегруватися у західні структури, які, на їхню думку, набагато краще сприйматимуть меншу і компактнішу державу, зате побудовану на засадах європейської демократії та мовно однорідну, ніж державу в сучасному її вигляді, коли між окремими областями немає ні світоглядної, ні мовної єдності.

Наразі коло теоретиків цієї ідеї сконцентроване серед дописувачів КРІСа-2, і всі нові праці та концепції, які з'являються, висвітлюються на сторінках часопису. КРІС-2 в особі пана Фіалка організовує наукові семінари з питань галицького сепаратизму, здійснює критичний відбір праць для публікації, підтримує молодих дослідників питання. Спеціальна сторінка газети щодня висвітлює всі актуальні новини на цю тематику.

Дискусійних моментів існує чимало.

По-перше, засоби досягнення мети, тобто як саме відділити Галичину від великої України. У поглядах дослідників чітко простежуються два основних напрямки, так звані «революційний» та «конституційний». Прихильники першого вважають, що досягнути мети вдасться лише шляхом збройного перевороту, тому пріоритетними завданнями ТРУБЗ(не) є формування боєздатної армії, закупівля зброї та розроблення стратегії. «Конституційники», навпаки, переконані, що потрібно йти шляхом захоплення влади в парламенті і створення впливової більшості. Прихильники мирного розв'язання мотивують свою позицію тим, що такий шлях більше відповідає прийнятним у сучасному цивілізованому світі методам боротьби. «Революційники» ж вважають своєю перевагою чіткіше сформульовані уявлення щодо термінів досягнення поставленої мети. На їхню думку, підготовку революційного перевороту можна здійснити протягом найближчих п'яти років. За умови, що всі партійні фінанси будуть спрямовані тільки на це. «Конституційники» не наважуються навіть приблизно оцінювати період часу, необхідний для реалізації ідеї їхніми методами. Протистояння «конституційників» і «революційників» наразі зайшло у глухий кут, і їхня дискусія точиться на суто теоретичному рівні.

Паралельно теоретики ідеї обговорюють і основні засади майбутньої держави. Тут знову ж таки можна виділити два основних напрямки дискусій під умовними назвами «автономники» і «полонофіли». Перші дотримуються думки, що відділена Галичина повинна формувати власну державність, другі вважають, що вигідніше було б приєднатися до Польщі на правах автономної республіки. Аргументи перших в основному політичні, полонофіли ж оперують здебільшого економічними факторами.

Третій дискусійний момент у теорії галицького сепаратизму стосується державної символіки майбутньої автономії. Частина дослідників вважає, що майбутня держава повинна повернутися до геральдики Австро-Угорської монархії, аби підкреслити історичну тяглість традиції. Решта теоретиків переконані, що потрібно розробити власну, галицьку символіку, і цим уже активно займаються фахівці.

Усі тексти дослідників сепаратистського руху друкуються латинкою, і з цього виникає ще один дискусійний момент, чи не найбільш гострий у всій полеміці. Постійною проблемою є транскрипція латинкою шиплячих, точніше, проблемою є неузгодженість цієї транскрипції. Якщо узагальнити хід цих правописних дискусій, то їхніх учасників можна було б згрубувати розділити на кілька груп. Так звані полонофіли пропонують наступний принцип транскрипції: «ч» передавати через «cz», «ш» через «sz», «щ» як «szcz», «тщ» як «tszcz», «х» як «ch», «г» як «h» і «г» як «g». Із ними постійно сперечаються так звані полонофоби, вони ж – германофіли, які пропонують «ч» транскрибувати як «tch», «ш» як «sch», «щ» як «schch», «тщ» як «tschch», «х» як «ch». Германофіли погоджуються із полонофілами лише у транскрипції літер «г» – «h» та «г» – «g». Наступна група – германофоби, вони ж англофіли, – пропонують третій варіант розв'язку «ч» – «ch», «ш» – «sh», «щ» – «shch», «тщ» – «tshch», «х» – «h» (або «kh»), «г» – «g», «г» – «gch» або «g^». Існує ще група прихильників переходу на чеську абетку, але їх кількість дуже незначна. Кожна із цих груп послуговується тим принципом транскрипції, який вважає єдино правильним, і КРІС-2 друкує все без змін, поважаючи думку кожного. Через це часто виникають непорозуміння у прочитанні тих чи інших слів.

Наприклад, свого часу цілу бурю суперечок викликало написання слів «щирий» і «чвал», окрема дискусія була присвячена транскрипції слова «тщедушний», і двоє прихильників латинки (нефілологів) так затято сперечалися про те, чи передавати його зовсім сполонізовано як «tszczedusznyj», напівсполонізовано як «tshczedushnyj» чи намагатися поєднати німецьку транскрипцію з англійською, і тоді вийшло б щось на зразок «tschtchedushnyj», що дійшли в суперечках аж до взаємних звинувачень у жидо-масонстві, і тоді їхню дискусію припинив третій прихильник латинки (філолог), який зауважив, що «тщедушний» – російське слово, по-українському буде «кволий», і він не бачить проблем у транскрибуванні. Хоча й він не зовсім має рацію, бо така проблема зберігається у словах «натще» та «тхір». Але найбільше конфузів усе одно викликає вживання у писаних латинкою текстах слова «чуйний» (chujnyj), яке багато читачів, не розібравшись, дуже неправильно читають.

На сторінках КРІСа-2 точаться полеміки і з інших, значно дрібніших питань цього кола. Ці публікації розраховані на підготованого читача, який стежить за ними з дня на день і не потребує додаткових пояснень чи стислого переказу змісту «попередніх серій». Засновник заборонив коротити тексти деяких особливо важливих, на його думку, теоретиків ідеї, тому їхні статті часто публікуються з продовженням протягом кількох місяців, причому назва з метою економії місця друкується тільки раз, на початку, а продовження не мають заголовків і переважно починаються словами «тому», «незважаючи на те, що», «якщо спростити вищесказане». Часом до дискусії долучаються закордонні фахівці, переважно польські та німецькі, а також українці з діаспори. Їхні тексти друкуються мовами оригіналу, адже однією з основних освітніх засад галицького сепаратизму є тримовність майбутньої держави, у якій кожен грома-

дянин мав би вільно володіти українською, польською та німецькою, а кожен, хто здобув вищу освіту, – ще й англійською та французькою, тому статті цими мовами також друкуються без перекладу. Перекладаються у КРІСі-2 тільки статті російських авторів, які теж досить часто вступають у полеміку. Навряд чи людина, яка вперше випадково купила газету, відразу багато зрозуміє на цій спеціальній сторінці, але випадкові люди нашу газету переважно не читають. Добре це чи погано, важко сказати.

Загальний настрій і актуальний рівень дискусії з питань галицького сепаратизму свідчать про те, що для вироблення чіткої і аргументованої теорії необхідно ще чимало часу. Тому чекати швидкого втілення в життя цієї ідеї наразі не доводиться. Завдання КРІСа-2 полягає у прискоренні цього процесу та наближенні теоретичних концепцій до свідомості електорату.

Про нетипові методи працевлаштування-2

Насправді я працюю у відділі дозвілля, а не звільнень, та й аббревіатура КРІС у родовому відмінку має закінчуватися на-а, хоча стосовно цього і немає цілковитої єдності серед редакційних літредакторів, особисто я схильна вірити тій групі, яка виступає за закінчення-а. Не знаю чому, може, просто так. Значення аббревіатури КРІС не має нічого спільного з рушницями періоду Першої світової, хоча декому така асоціація і видається доречною. КРІС-2 розшифровується як «Культура, реальність і сьогодення». Дехто жартує, що цифра 2 позначає дві культури, дві реальності і два сьогодення, які співіснують сьогодні в нашій країні, на її сході та заході. І в чомусь це навіть не позбавлено рації, хоча насправді цифра 2 має іншу історію. Газета виникла як продовження традицій неймовірно популярного незалежного тижневика КРОС («Культура, реальність, освіта сьогодення»), який видавався у нашому місті, як написали б у радянській пресі, «на зорі» Перебудови і своєю чергою продовжував славні традиції тижневика початку століття КРІС («Культура, реальність, сьогодення»).

Така плутанина з назвами була невипадковою, засновники свідомо прагнули, аби нова газета асоціювалася із двома попередніми виданнями, хоча самі ці видання мали між собою досить мало схожого. КРІС був звичайною щоденною газетою, одною із чотирьох (тепер КРІС-2, як уже згадувалося, – єдине щоденне видання Тигирина). Він повідомляв своїх читачів про всі міські новини, від політичних скандалів до кримінальної хроніки. Раз на тиждень виходив додаток «КРІС недільний», у якому друкувалися рецензії на книги, театральні прем'єри, виставки, часом публікувалися романи з продовженням і навіть вірші. Розраховані ці матеріали були на широке коло читачів, тому зазвичай були короткими і зрозумілими навіть не надто освіченій людині. Окрема сторінка була присвячена кулінарним рецептам і господарським порадам.

КРОС був виданням значно більш амбітним і орієнтувався на інтелектуальну еліту, яка ще в часи радянського самвидаву мріяла про «властиво свій» часопис. КРОС став утіленням цих мрій, висвітлював на своїх шпальтах інтелектуальні дискусії та полеміки й пишався своєю «недоступністю для плебсу», хоча деякі публікації газети здобули популярність і в ширших колах. До таких, безумовно, належать друковані без купюр мемуари колишніх воїнів УПА у рубриці «Нотатки різнуна», яка викликала постійні скандали і звинувачення газети у націоналізмі, сторінка популярного тигиринського письменника із постійною колонкою «Найліпші галицькі курви», де він детально описував свої еротичні пригоди, часом навіть не змінюючи імен та прізвищ колишніх коханок. Деякі з них давно вийшли заміж, і їхні чоловіки мали певні претензії до автора, а один навіть перестрів письменника у темному завулку і докладно пояснив, що саме його не влаштовує. У результаті письменник деякий час змушений був лікувати перебиту носову перетинку й відтоді не лише страждає на постійний нежить, а й змінив тематику своїх публікацій з еротичної на історичну. Популярність його рубрики про давні тигиринські кав'ярні і найвідоміші шляхетські родини міста різко впала у порівнянні з попередніми статтями, і невдовзі рубрику ліквідували. Досить популярним був і «Словничок української лайки», вигадуваної редакційними працівниками як альтернатива до лайки російської.

Згідно із задумом засновників, КРІС-2 мав би зберегти елітарність КРОСа, але не втратити оперативності КРІСа (тамтешні журналісти встигали написати про скоєні «вчора опівночі» вбивства вже у ранковому номері). Можливо, сподіваного результату було досягнуто, і читачі збагнули тяглість традиції. Або ж навпаки, заплутались остаточно. Невідомо. Але тепер листи до редакції адресують: КРІСові, КРОСу, КРІСові-2, а нещодавно прийшов навіть лист для «головного редактора КРІС-4 пана Забудька Ю.Й.». Недоброзичливці люблять жартувати, що наступне видання називатиметься «КРІС-перша кров», чи що саме нашу газету свого часу оспівував київський гурт «Рутенія» у пісні: «Ой візьму я кірса, та й піду до ліса». А це

можна трактувати як у сенсі національно-визвольної боротьби, так і у плані малопристойних спекуляцій з області особистої гігієни. Існує і ще одна, більш поетична версія походження назви нашого часопису. Пан Незабудко виводить її від діалектного слова «кріс» – себто капелюх, поширюючи це пояснення давньою, здається, сербською легендою про те, що у старих капелюхах зберігаються думки попередніх власників, тому в капелюсі КРІСа-2 об'єднуються найкращі ідеї двох попередніх видань. Пан Соломон Айвазовські (він наполягає на саме такому правописі свого прізвища, мотивуючи це польським походженням своєї бабці, хоча у його паспорті, ясна річ, написано Айвазовський) заперечує цю версію, бо вважає, що діалектною формою на позначення капелюха є «крисаня», або «крисак». Але ідея того, що КРІС-2 вигідно акумулює найкраще з досвіду обидвох своїх попередників, подобається усім.

Період заснування КРІСа-2 мав стати серйозним козирем Нашої політичної сили у передвиборній боротьбі з ЛРУБЗ(не), але конкуренти в останній момент підкинули свиню у вигляді тижневика КРІС-1, у якому, на думку нашого Засновника, «відомі арт-журналісти та мистецтвознавці займалися прихованою політичною рекламою власників». Тоді як КРІС-2, на його ж думку, «мав на меті лише шляхетне продовження ідей своїх славних попередників».

Та побачити цю різницю насправді було нелегко навіть непересічному читачеві, на якого орієнтувалися обидва видання, адже обидва часописи часто друкували статті одних і тих самих авторів (серйозних теоретиків галицького сепаратизму взагалі не так багато), обидві газети мали схожий дизайн та логотип, не кажучи вже про назву. КРІС-1 проіснував недовго, газету закрили після того, як на виборах вчергове перемогла Партія землеробів, отримавши переважну більшість мандатів як у міській, так і у Верховній радах. КРІС-2 чекала така сама доля. Але в останній момент Інвестор вирішив інакше.

Відтоді КРІС-2 повинен заробляти на себе сам як розкручений бренд «єдиної незалежної щоденної газети Тигирини», а в разі потреби вливатимуться додаткові кошти, і видання використовуватиметься з агітаційною метою під час передвиборної кампанії. Але Засновник не врахував того, що розкручений КРІСом-2 бренд користується популярністю серед дуже нечисленної групи населення, і наклад, який забезпечує ця група, купуючи газету, не дає жодних шансів досягнути самоокупності. Аналіз прибутків від продажу та реклами на момент прийняття рішення про перехід до самоокупності недвозначно свідчив: без дотацій видання миттєво збанкрутує.

Існувала ще можливість зміни розкрученого бренду «єдиної незалежної щоденної газети Тигирини» на більш масовий з метою збільшення накладу, але проти цього категорично виступив Інвестор, політичний імідж якого, на його думку, потребував реклами саме в елітарному виданні. Точніше, цю думку сугерував йому пан Айвазовські і навіть порадив почати носити окуляри і припинити спльовувати собі під ноги, бо, мовляв, так Інвестор виглядатиме інтелігентніше. Та оскільки у нашого Засновника стопроцентний зір, окуляри йому доводиться носити зі звичайними скельцями, що постійно породжує жарти на цю тему – типу що аби носити окуляри, недостатньо вважати себе інтелігентним, треба ще погано бачити. Поки Засновник вирішував, що робити далі з газетою, зарплату не платили, але більшість співробітників понад півроку продовжували працювати з ідейних міркувань. Завдяки їхнім титанічним зусиллям КРІС-2 продовжував регулярно виходити. Хоча грошей катастрофічно бракувало не лише на зарплату, а й на інші необхідні речі, наприклад, на папір чи ремонт комп'ютерів, тому часом номер виходив у друк без коректорської читки, бо комп'ютерів не завжди вистачало навіть журналістам та верстальникам. Згодом ця проблема зникла, бо скоротили більшість літ-редакторів і усіх коректорів, а на помилки перестали звертати увагу, читачі дзвонили лише у тих випадках, коли слово через велику кількість описок узагалі неможливо було впізнати. І хоча така велика кількість помилок ніяк не відповідала іміджу елітарного видання, читачі ставилися до цього з розумінням.

Але поволі ситуація почала допікати самим журналістам. Навіть найбільш стійкі і віддані справі редакційні співробітники розуміли, що далі так працювати неможливо. Почалися розмови про страйк, але перед тим було вирішено зібрати загальні збори й запросити на них Інвестора, щоб попередити його про припинення роботи. Але перед самими зборами всім видали конверти із частиною заборгованої зарплатні, і журналісти вирішили ще трохи попрацювати.

Так розпочалася ця дивна традиція. Відтепер журналісти досить регулярно погрожували власнику страйком. А оскільки самих погроз було замало, а колектив складався із людей творчих, то кожен страйк перетворювався на своєрідний перформенс.

Факс-попередження про перший страйк було вирішено надіслати на спеціальному туалетному факсовому папері, привезеному кимось із-за кордону з «магазину жартів». Посланцеві редакційного колективу вдалося поміняти рулон факс-паперу в офісі Нашої політичної сили, і протягом тижня секретарка Інвестора не могла прийняти жодних повідомлень, бо папір немилосердно дерся, забиваючи телефонний апарат і видаючи малопрстойні звуки, що примушували відвідувачів інстинктивно затискати ніс і відвертати голову в інший бік, хоча відповідного запаху факсовий папір не видавав. Але врешті майстер здогадався, що рулон факсового паперу містить у собі рівномірні смужки туалетного, відремонтував апарат, і секретарка гордо віднесла Інвесторові перший отриманий без перешкод факс. Ним стало наше ввічливе попередження про невихід газети. Розповідають, що коли Засновник нервово роздер факс на шматочки, у кабінеті знову почувся характерний звук, цього разу він супроводжувався і відповідним запахом. Інвестор при цьому густо почервонів, тому залишається невідомим, чи цей кінцевий спецефект також можна вважати заслугою закордонного «магазину жартів», чи причини для цього були більш природні. Наступного дня гроші нам виплатили, хоча знову ж таки до кінця невідомо, чи спонукав до цього вдалий жарт, чи те, що в наступному номері планувалося надрукувати дуже важливий політичний документ Засновника.

Ще через три місяці ми надіслали попередження голубиною поштою, як це робив гангстер-самурай із фільму Джима Джармуша «Пес-привид». У момент, коли голуб із листом влетів до кабінету (там саме відбувалася бізнесова нарада), комп'ютер на столі Інвестора озвався гучною кулеметною чергою. Кажуть, звук був настільки переконливим, що кільканадцять чільних бізнесменів міста як по команді кинулися на підлогу обличчям донизу і ще з півгодини не наважувалися піднятися, очікуючи подальших пострілів. Експеримент знову закінчився грошовою виплатою.

На третій раз уже сам Інвестор увійшов у смак гри і прислав нам факс-запрошення: «Чекаю попередження про страйк». Ми зрозуміли, що потрібно вигадати щось нове, і через оператора мобільного зв'язку запрограмували телефон Засновника на нагадування про боргові зобов'язання о 2-й ночі, 4-й ранку і щогодини, починаючи від 6-ї ранку. Ця послуга, і особливо пов'язаний із нею ризик для виконавця, коштували нам чимало, але акція себе виправдала.

Відтоді це стало традицією. Щоразу, коли заборгованість досягала відчутних розмірів, працівники редакції збиралися на «творчу нараду» і переважно досягали бажаного результату у приготуванні для Інвестора ексклюзивних несподіванок. Серед роботодавців нашого міста ходили легенди про вдячний трудовий колектив, який окрім того, що постійно відкриває власникові кредит, ще й вигадує для нього додаткові розваги, щоб заслужити виплату зароблених грошей.

На цей момент прізвище Засновника вже перестало бути таємницею для редакційних працівників, але за старою звичкою його і далі не вживали, використовуючи звичне Інвестор чи Лідер Нашої політичної сили.

Неодноразово панові Незабудку пропонували «підробити на виборах», тобто за досить солідну суму розмістити політичну рекламу конкурентів Нашої політичної сили, але головний редактор КРІСа-2 ніколи не опускався навіть до того, щоб шантажувати Інвестора такими пропозиціями з метою пришвидшити виплату заборгованостей. Пан Незабудко мотивував свої від-

мови від подібних пропозицій «засадами журналістської порядності». Засада, що стосувалася даного питання, була сформульована ним постмодерністично: «Клієнта в губи не цілують».

І знову про галицький сепаратизм

Окремим завданням КРІСа-2, згідно із задумом Інвестора, повинна стати здатність демонструвати непровінційність Тигирина, цього маленького прикордонного містечка, географічно, але не духовно віддаленого від великих мегаполісів. «Провінція – поняття внутрішньої культури, а не місця проживання» – цей девіз прикрашає вхід до редакції і щодня нагадує мені про недописану дисертацію, про яку розповім трохи згодом.

Наше видання читає насамперед публіка, яка вважає вульгарним віддавати дорогу газетну площу під а) зображення оголених частин тіла; б) примітивну рекламу; в) під статті надто поверхового змісту. Не тому, що вона надто пуританська, хоча серед наших читачів є і такі, що не зменшує нашої до них поваги. І навіть не тому, що певні частини жіночого тіла краще виглядають на дорогому глянцевому папері ілюстрованих журналів, аніж на дешевому газетному папері. Наші читачі мають чіткі уявлення про те, що вони хочуть бачити на сторінках своєї улюбленої газети. І це «щось» повинно відрізняти цю газету від решти видань. Надто відверті зображення оголених частин людського тіла, реклама чи статті про протизаплідні пігулки для тварин – це наповнювач газети, а не її зміст. Тому більшість наших читачів не хотіла б, аби все це відволікало їх від читання серйозних статей чи осмислювання останніх новин. Адже не дуже пристойно думати про тисячі загиблих від повені в якійсь далекій країні, щиро співчувати їм, а паралельно розглядати дупу якоїсь блондинки. Підозрюю, що є і такі, кого дратують усі ці дупи, стегна й животи, старанно позбавлені целюліту за допомогою відповідних комп'ютерних програм. Не менше дратують і груди, дупи, губи чи навіть вилиці, яким старанно додали привабливих кшталтів за допомогою силікону. Адже дратує, по-перше, все штучне, по-друге, все недоступне для власної кишені, по-третє, те, як ти сам і твоя дружина (коханка, чоловік, коханець) виглядають на цьому штучному фоні. І я розумію всіх цих читачів, бо врешті-решт чому ці дурнуваті силіконовобезцелюлітні блондинки та бритоголові пацани на амфетамінах повинні дратувати людей за їхні ж гроші.

Ну, і останній аргумент. Ті, кого цікавлять еротичні фото, реклама і поради для садівників, мають до своїх послуг широкий ринок вітчизняної та зарубіжної масової преси.

У нашому місті шанувальники серйозної та бульварної преси давно розділилися на два ворожих табори. У сім'ях, де толерантно ставляться до «Подобиць», «Документів і аргументів», «Аргументів і подробиць», не читають КРІС-2. А ті, хто віддає перевагу КРІСові-2 (переважно це національно свідомі сім'ї), відкрито зневажають «Подобиці», «Документи і аргументи», «Аргументи і подробиці». Насамперед за зраду національним ідеалам, бо всі три видання, крім української, мають ще й російську версію. Крім того, ходять чутки, що вони працюють на російську мафію.

Загалом приємно знати, що наша газета має палких шанувальників, які принципово не читають інших видань. Але сумно, по-перше, те, що всі три видання-конкуренти мають значно вищий наклад, а отже, вищі гонорари. По-друге, те, що «наша» публіка в основному україномовна, а «їхня» – переважно російськомовна, тобто «їхніх» кількісно більше, ніж «наших».

Єдине, що об'єднує всі видання Тигирина, – це цілковите заперечення найменших підозр у своїй провінційності. Взагалі слово «провінційний» завжди сприймалося в нашому місті за найбільшу образу. Тигиринці вважають своє місто ніякою не провінцією, а справжньою столицею України, адже рівень національної свідомості тут традиційно найвищий з усіх областей. За деякими статистичними даними, навіть вищий, ніж у Львові. І це приємно, хоча мені й важко уявити, яким чином статистика може визначити таку абстрактну величину, як рівень національної свідомості. Крім того, Тигирин здавна постачав столиці видатних митців та діячів культури. Хоча у саме поняття провінційності кожен вкладає власний зміст. Наприклад, деякі читачі «Подобиць», «Документів і аргументів», «Аргументів і подробиць» вважають КРІС-2

провінційним за надто пуританське, на їхню думку, ставлення до масової культури та питань моралі. Читачі ж КРІСа-2 окреслюють бульварні видання як провінційні за несмак і вульгарність.

Кілька років тому в нашому місті почався справжній бум на новостворені мас-медіа. Це не в останню чергу пояснювалося патріотичними почуттями місцевих бізнесменів, багато з яких і досі вважає, що за культурним потенціалом Тигирин має перевагу не лише перед Києвом, а й перед самим маленьким Парижем, галицьким П'ємонтом, королівським містом, він же Львів, Lwyw, Lemberg, Leopoldis – як завгодно, тільки не Львов. Третина видатних політиків, культурних діячів, письменників, музикантів та художників нашого століття походить із Тигирина. І це при тому, що місто налічує менше ніж 40 000 мешканців і далеко не настільки популярне серед туристів, як, наприклад, Львів, Умань, Одеса чи Київ.

Багато кого дивує назва нашого міста, походження якої до кінця не з'ясоване. Існує припущення, нібито на час заснування, а це приблизно XVII століття, сюди планували перенести столицю Галичини. Заснував місто такий собі Акакій Бздинський, невідомий історикам купець посполитого походження, який нажив капітал за допомогою темних махінацій і хотів прославити своє ім'я.

Кажуть, спочатку Акакій Бздинський наполягав, щоб місто назвали на його честь, але недостатня благозвучність імені засновника примусила відмовитись від цієї ідеї. Тоді місто з невідомих історикам причин назвали Тигирином. У туристичних путівниках можна прочитати, що назва ця пояснюється народженням засновника у рік Тигра, хоча більшість туристів і сумнівається, що на той час китайські гороскопи вже встигли досягнути такої популярності. Тигра планували згодом зробити символом Галицького князівства і ввести його зображення в королівський герб. З невідомих причин ці плани не здійснилися, а Тигирин так і не зреалізував своїх столичних амбіцій. Неблагозвучність прізвища засновника таємничим чином впливає і на сучасне життя Тигирина. За всі роки незалежності жоден член міськради і жоден міський голова не міг похвалитися прізвищем, об яке дикторки телебачення не спотикалися б і не червоніли, називаючи: Стульписок, Вирвихрін, Лихоробло, Замахайло і навіть, пробачте на слові, Пиздятенко.

Однак легенда про те, що місто мало стати королівським, передавалася з покоління в покоління, і тигиринці виховували дітей в дусі національного патріотизму та усвідомлення героїчного минулого.

Грицева шкільна наука

У радянський період культурно-мистецьке середовище Тигирини формувалося на базі професійно-технічного училища № 13, яке планують перейменувати на Академію гуманітарно-технічних наук і мистецтв, а також присвоїти їй статус національного вузу. Сюди вступають діти з найкращих родин. Завдяки людям, що сформували це середовище, в історії українського мистецтва з'явився термін «тигиринський феномен», який позначає велике скупчення в один час і на одній території видатних філософів, митців, культурних та політичних діячів. Чому стільки яскравих особистостей народилися саме в Тигирині і саме у 60—70-х рр. минулого століття, невідомо. Можливо, що і несуттєво. Ще більш дивним виглядає те, що всі вони починали свою діяльність саме в училищі, первісно призначеному для підготовки столярів, фрезерувальників та механіків. Хоча мій батько, наприклад, зовсім не вважає цей факт дивним і визначає як причину цього свідомий опір системі існуючих освітніх установ. Тигиринці прагнули довести, що можуть запропонувати вищу якість освіти, ніж будь-який авторитетний вуз країни. І це, на думку мого батька, вдалося.

Із ним багато хто не погоджується, вважаючи факт виникнення тигиринського феномена містичним, магічним, знаковим, але в жодному разі не раціонально обумовленим. Суперечка між прихильниками раціонального та ірраціонального походження цього явища точиться в колах тигиринських інтелектуалів давно. Хоча всі погоджуються, що важливим є насамперед сам факт скупчення такої великої кількості непересічних особистостей у нашому місті. Зараз в інтелігентних сім'ях уже стало традицією віддавати своїх дітей до ПТУ № 13 для того, щоб вони могли зав'язати корисні контакти і сформуватися як особистості. У цьому навчальному закладі майже не залишилося предметів, які безпосередньо стосуються спеціальностей столяра, фрезерувальника та механіка, а ті, які ще залишилися, ніхто не сприймає серйозно. Нещодавно ці предмети хотіли зовсім усунути з програми, але це чомусь виявилось неможливим. Технічний профіль навчального закладу змушені будуть залишити навіть після перейменування, тому його зробили теоретичним. На відділенні столярів-теоретиків переважно вчать ті, кому забракло місць на решті факультетів (їх є три: загальна культурологія, порівняльна культурологія і просто культурологія). Багато хто порівнює тигиринський феномен із мулярським братством, а одним із основних доказів цієї гіпотези вважається те, що у багатьох видатних сучасних філософів, письменників, музикознавців нашої країни у дипломах написано «Столяр-теоретик першої категорії». Ще дехто вважає цю схожість із масонами негативною. Як на мене, і перше, і друге твердження безпідставні. Але я не можу виступати безстороннім коментатором у цьому питанні, бо мій батько, Галичанко Дзвеніслав Йосипович, – директор професійно-технічного училища № 13, автор відомої філософської праці з питань галицького сепаратизму «Дегуманізація ортодоксії», засновник і видавець науково-філософського альманаху «Грицева шкільна наука».

Я також закінчила професійно-технічне училище № 13 за спеціальністю «столяр-теоретик». Батько категорично проти протекції, тому я вступала до училища на загальних підставах, набрала при вступі меншу кількість балів, ніж це було потрібно для котрогось із основних факультетів, і потрапила до столярів-теоретиків. Точніше, «теоретичок», бо в моєму дипломі стоїть форма жіночого роду, на відміну від дипломів решти випускниць училища і всупереч чинному правопису. Прогресивні погляди батьків зробили своє, і я таки добилася, як написали би в альманасі «Грицева шкільна наука», гендерної справедливості. Але це не дуже допомагає мені в житті, бо коли я подаю своє резюме на котрусь із західних стипендій у галузі гуманістики, такий диплом викликає радше подив, ніж повагу. За кордоном інформація про тигиринський феномен, а разом з тим і про специфіку ПТУ № 13, ще недостатньо поширена. Тому останнім часом я вказую в автобіографії лише закінчену згодом журналістику в Львівському

університеті, на той час ще не національному. Та, правду кажучи, університет дав мені набагато менше, ніж домашнє середовище і навчання у ПТУ № 13.

Зараз я заочно навчаюся в аспірантурі, досліджую тематику «Провінція географічна – не провінція духовна», і у своїй роботі планую показати явище тигиринського феномена з погляду його непровінційності та абсолютної винятковості. Ясна річ, при цьому я застосовую інтердисциплінарні методи дослідження, інтерпретуючи історію за допомогою методології, яку використовують у культурології, психології і навіть медицині.

Щоправда, відтоді, як я працюю у КРІСі-2, мені довелося перервати роботу над дисертацією, бо, по-перше, не вистачає на це часу. А по-друге, праця над темою наштовхнула мене на нові її аспекти, яких я раніше не помічала і які вносять принципові зміни у попередню концепцію.

Наприклад, саме поняття провінційності. Для мого батька, як і для всього середовища тигиринської інтелігенції та читачів КРІСа-2, це поняття є очевидним і не потребує жодних дефініцій. Вони завжди знають, що саме є провінційним, а що таким не є.

Якщо б когось із представників цього середовища попросили скласти список речей і явищ, які він або вона вважає провінційними, туди напевно потрапило б наступне:

- 1) православне віросповідання;
- 2) погане володіння українською мовою;
- 3) добре володіння російською мовою;
- 4) сумніви у майбутній перемозі ідеї галицького сепаратизму;
- 5) відсутність чіткої політичної позиції;
- 6) намагання за будь-яку ціну переїхати жити до столиці або хоча б до Львова;
- 7) надмірне наслідування всього, що походить зі столиці або хоча б зі Львова;
- 8) незнання національних обрядів і застільних пісень;
- 9) незнання історії власного міста;
- 10) незнання національної історії.

Напевно, таких ознак можна знайти й більше, але вищеназвані абсолютно точно потрапляють до категорії провінційних з погляду кожного свідомого тигиринця. З іншого боку, всі перелічені явища чи принаймні більшість із них виглядають абсолютно непровінційно в очах представників інших середовищ. Наприклад, київських та львівських російськомовних, частини деяких київських україномовних і абсолютно всіх донецьких, полтавських, одеських та херсонських. Таким чином, поняття провінційності з категорії постійної і чітко визначеної перетворюється на змінну величину, залежну від середовища, у якому це поняття вживається. Хоча цю тезу й заперечують усі, хто дотримується радикальних поглядів у питанні галицького сепаратизму, тобто як його гарячі прихильники, так і не менш переконані противники. Але в цьому немає нічого дивного, адже будь-яка радикальність веде до спрощення.

По-друге, поняття духовної провінції. Для представників середовища тигиринського феномена тут знову ж таки немає нічого складного. Кожного, хто не поділяє поглядів теоретиків галицького сепаратизму, або ж поділяє їх не надто переконано, можна вважати людиною з провінційною свідомістю. Але, як на мене, це визначення потребує уточнень. Наприклад, як бути з тими, хто входить до ЛРУБЗ(не)? Представники ТРУБЗ(не) вважають їх провінціалами, ігноруючи той факт, що позиції обидвох партій майже ідентичні.

По-третє, чи потрібно зайвий раз уже в назві роботи підкреслювати, що Тигирин – це географічна провінція? Адже це може викликати незадоволення найбільш радикальної частини тигиринських патріотів, які не захочуть асоціювати себе з жодною провінцією, навіть якщо це слово вжити у позитивному сенсі.

Можливо, я надто близько підійшла до предмета дослідження, потрібно було залишатися на безпечній відстані закордонних бібліотек, звідки все виглядало чітким і однозначним? А може, взагалі жодна ідея не видається мені вартою довіри настільки, щоб цілком себе з нею ідентифікувати?

Навіть не знаю, в чому конкретно полягає те, що мене зупиняє. Можливо, я просто глибше вникла у матеріал, і деякі раніше очевидні факти зараз перестали для мене бути настільки очевидними, а деякі раніше прийнятні спрощення почали здаватися надто примітивними. Можливо, я усвідомила величезний розрив, який полягає між теорією якоїсь політичної ідеї та її практичним втіленням. А також те, що надто неупереджений підхід до теорії на даному етапі може серйозно зашкодити практиці. Або ж побачила, що будь-яке намагання описати те чи інше явище неминуче веде до спрощення, тому немає сенсу навіть намагатися описати щось об'єктивно чи принаймні адекватно.

Якщо раніше я бачила тільки позитивні моменти явища під назвою «тигиринський феномен», то тепер усвідомлюю, що жодне явище не може складатися лише з позитивних моментів, але чи це дає мені право критикувати те, що не критикують значно авторитетніші дослідники? І чи критика не зашкодить популяризації тигиринського феномена? Бо якщо зашкодить, то це вже не надто патріотично.

Інший шлях полягає в тому, щоб розглянути дискусійні моменти. Але тоді я ризикую, по-перше, виглядати надто зухвалою у своїй критиці поважних теоретиків ідеї, по-друге, така робота не додасть середовищу тигиринського феномена нових прихильників. Адже якщо навіть серед представників середовища немає єдності, це навряд чи виглядатиме переконливо для людей ззовні.

Хоча, здається, я трохи спрощую, і справа не обмежується лише цим майже марксистським конфліктом між громадським і особистим. Раніше я ніколи не ставила перед собою питання, чи розділяю політичні погляди свого батька та представників тигиринського феномена. Я виросла і жила в цьому, тому давно перестала оцінювати й аналізувати. Я жила з переконанням, що все уже оцінено і проаналізовано до мене, і така некритичність, ясна річ, робить мені мало честі. Як сказав би про це наш шкільний учитель геометрії: не варто плутати аксіому з теоремою, тобто приймати на віру те, що потребує доведення, і навпаки.

Тому наразі я добре усвідомлюю, як не повинна виглядати моя дисертація. Але ще не знаю, як вона повинна виглядати. Хоча можливо, що все виглядає значно простіше, і всі мої песимістичні розмірковування пояснюються лише сезонною депресією, передменструальним синдромом чи взагалі «раннім клімаксом», як діагностує такі речі усім, кому за двадцять, одна моя знайома.

Магічне працевлаштування

Перш ніж опинитися у складі штатних співробітників КРІСа-2, я протягом двох років мешкала у містечку з милозвучною назвою – Гагенау-Гугбах Гег дер Генбахшталь, точніше, «шта-а-ль», як вимовляють це місцеві мешканці. Що саме означає ця назва і чи означає вона хоча б щось, я не знаю, можу сказати лише те, що «дер» у німецькій мові може позначати називний відмінок чоловічого артикля або родовий жіночого, «бах» може перекладатися як «річка», а «шталь», точніше «шта-а-ль», вживається на позначення приміщення, подібного до нашої стайні, але навряд чи все це має щось спільне з етимологією назви цього невеличкого, затишного і неймовірно спокійного містечка.

Тут я писала дисертацію, щоправда, останнім часом більше робила вигляд, що пишу, бо вищенаведені сумніви паралізували роботу ще задовго до мого повернення в Тигирин. Під час одного з візитів додому я довідалася про те, що незабаром планується заснування КРІСа-2. Для роботи в редакції шукали журналістів зі знанням іноземних мов і досвідом роботи з комп'ютером, але ця інформація не викликала у мене зацікавлення. Принаймні свідомого зацікавлення. Не буду приховувати, думка кинути все і повернутися в певний момент здалася мені непоганим виходом. Але думка ця була якоюсь надто млявою для прийняття серйозного рішення, хоча на той момент усі мої думки відзначалися цією надто млявістю, і часом навіть для того, щоб вирішити, чи сходити в туалет, мені доводилося довший час сумніватися, а одного разу ці сумніви тривали так довго, що мало не стало надто пізно.

Ще раз ця думка мляво пригадалася мені, коли до мого помешкання у Гагенау-Гугбах Гег дер Генбахшталі раптом подзвонив якийсь пан Фіалко, назвався заступником головного редактора КРІСа-2 і запитав, чи не була б я зацікавлена у співпраці з майбутнім виданням. Бажано як штатний працівник.

Я дуже добре пам'ятаю, що подякувала панові Фіалку за люб'язну пропозицію, але відмовилася. Тому досі не можу збагнути, як трапилося, що рівно за два тижні я вже була присутня на першій редакційній нараді новоствореної щоденної газети, а у гаманці в мене з'явилися візитки із написом: «Горислава Галичанко, завідувачка відділу звільнень» та неправильними номером телефону й електронною адресою. Мені доручили редагувати спеціальний щотижневий додаток із телепрограмою.

Слово «завідувачка», як свого часу і «столяр-теоретичка», коштувало мені кількох дискусій із консервативними літредакторами, які воліли, згідно з правописом, вживати тільки чоловічих форм на позначення посад. Але мені таки вдалося наполягти на своєму, щоправда, для цього довелося прочитати цілий курс лекцій із гендерної проблематики. І я підозрюю, навіть це не допомогло б, якби літредакторами у нас працювали не жінки. Не подумайте, що я маю щось проти чоловіків, але нікому не спадає на думку писати «завідувачка» на чоловічих візитках. А якщо так трапляється помилково, всі з розумінням ставляться до обурення покривдженого. Тоді чому я не можу собі дозволити такої ж реакції? Досить уже того, що у вихідних даних газети про мене пишуть як про Г. Галичанко, і всі читачі, які прагнуть поспілкуватися зі мною по телефону, обурюються, почувши, що я не Григорій, не Геннадій і навіть не Гаврило.

З'являється Агатангел

Агатангелом щура назвав Теобальд, мій знайомий німець, який працює у нашому місті над кандидатською дисертацією із мистецтвознавства, досліджуючи «тигиринський феномен». Агатангел – це одне з небагатьох імен, яке він вважає українським і може без труднощів вимовити. Українським Теобальд вважає це ім'я, бо його носив український поет і дослідник Агатангел Кримський.

Одного дня Агатангел зустрів мене на кухонному столі, він склав із яблук на тарілці щось на зразок альпінарію і кокетливо вистромив звідти кінчик свого хвоста. Це виглядало, як забута на столі шворочка від сітки, тому я машинально смикнула за неї, щоб витягти і викинути. Коли майбутній Агатангел опинився у мене в руці, він акробатично вигнувсь, подивився мені просто в очі й підморгнув. Загалом він сильно ризикував, бо я зовсім не належу до тих виняткових жінок, які не бояться щурів, змій і собак, люблять альпінізм та гірськолижний спорт, швидко їздять на дорогих марках автомобілів, п'ють віскі й курять «Голуаз». З усього списку найближче мені останнє, хоча у зв'язку з частими перебоями у постачанні Тигирини «Голуазом» довелося перейти на «Кемел». Усе ж інше з вищеперерахованого мене зовсім не стосується. Тому Агатангел, який на той момент був ще звичайним безіменним щуром, мав усі шанси на достатньо сумне майбутнє. Я могла б, по-перше, оглушити його вереском, зовсім не соромлячись такої типово бабської реакції, по-друге, відкинути від себе геть якомога далі, що з огляду на розміри моєї кухні теж неминуче закінчилось би оглушенням, але вже від удару об стіну. По-третє, я могла б зробити перше і друге одночасно, що зовсім мінімілізувало б шанси майбутнього Агатангела на виживання, бо забігаючи наперед, скажу, що нервову систему він мав не найміцнішу, та й за рештою фізіологічних показників поступався витривалості своїх підвальних родичів.

А про те, що він не належить до звичайних щурів, свідчило абсолютно все – від зовнішнього вигляду до поведінки. Колір його хутра був яскраво-червоний, кінчик хвоста – жовтий, а загривок нагадував веселку, здається, кожна волосина була пофарбована в інший колір. Можливо, саме ця кольорова феєрія, загалом більше життєрадісна, ніж загрозлива, примусила мене відмовитися від типової бабської реакції і просто обережно покласти шурика на підлогу. Він, здається, оцінив мою толерантність, легко видерся назад на стіл, дістав з тарілки надкушене вже яблуко і заходився його доїдати, час від часу підморгуючи мені лівим оком.

– Ах ти ж погань! – вигукнула я, чомусь на думку не спало нічого кращого, ніж ця поширена на телебаченні дещо антикварна лайка, яку використовують для перекладу американських «факів» та «шитів», що їх герої цих фільмів вживають у схожих ситуаціях.

Я кинулася до телефону і на якийсь час застигла зі слухавкою в руках. У складних життєвих ситуаціях жінки чомусь часто інстинктивно звертаються по допомогу до чоловіків.

Навіть коли точно знають, що чоловік не лише не вирішить проблему, а й може її загострити. У цьому є якась мила загадковість і алогічність. З усіх знайомих чоловіків удома виявився лише Теобальд, який сказав, що прийти зможе тільки завтра, бо на сьогодні у нього вже все розплановано. Його німецька натура не знає, що таке екстраординарна ситуація. Все, що не узгоджується з його планами, для нього перестає існувати, і, мабуть, це дуже правильний підхід з огляду збереження власної нервової системи. Я виявила толерантність у ставленні до чужої ментальності й не витрчала зусиль на пояснення.

Під час телефонної розмови я краєм ока спостерігала за Агатангелом і розмірковувала, звідки він міг узятися у мене в кухні. Версія про звичайного підвального щура не дуже переконлива з кількох причин. По-перше, він виглядає надто доглянутим, я ще не бачила, щоб підвальні щури фарбувалися на червоно, такий колір дає тільки спеціальна і досить дорога фарба для волосся під назвою *Therealred*. Якими фарбами і технологіями досягається колір

його заग्रивка, я сама не знала. По-друге, підвальні шури рідко носять нашійник із ампулою для адреси (Агатангел мав при собі електронну адресу німецького Червоного Хреста). Потрете, в мені чомусь живе переконання, що шури досить рідко піднімаються з підвалу або опускаються з горища на рівень третього-четвертого поверхів. Хоча в останньому я й не надто переконана.

Після кількох безуспішних дзвінків я вирішила звернутися до Марка з Евеліною.

Мої сусіди – подружня пара, обом близько тридцяти. Він – концертмейстер, вона – скрипалька. Їхнє життя складається з концертів, гастролей, підготовки до концертів та гастролей, відпочинку після концертів та гастролей, просто відпочинку. У рідному місті вони виступають рідко, в основному їздять за кордон, де їхні виступи дуже популярні. Окрім помешкання в Тигирині, вони мають квартиру в Парижі, де концертують особливо часто, і кілька заміських будиночків – у Голландії, Швейцарії та на Пальма-де-Мальорці. Їх часто питають, чому вони не переїдуть за кордон назавсім, адже все одно проводять там більшість часу. Але Марко з Евеліною нічого не відповідають на такі запитання і в усіх інтерв'ю продовжують називати місцем постійного проживання Тигирин. Мешканці нашого будинку ставляться до Марка з Евеліною досить насторожено, щоб не сказати вороже. Меломанів серед сусідів немає, а от питання, чому в них уже стільки років немає дітей, цікавить усі п'ять поверхів. Колись наша поштарка навіть обережно намагалася випитати, чи не відомо мені часом на цю тему більше, ніж їй, але з'ясувалося (зрештою, так воно у нас з нею завжди), що їй таки відомо більше.

Те, що відомі музиканти мешкають в одному зі мною будинку, сильно підняло мій авторитет в очах шанувальника класичної музики пана Незабудка. КРІС-2 уже двічі друкував інтерв'ю з Марком і тричі з Евеліною (їй пан Незабудко симпатизує більше), ми пишемо про всі їхні концерти, пан Незабудко колекціонує записані ними компактні з автографами.

Пані Міля побоюється, щоб і Марко з Евеліною не вирішили передплатити КРІС-2, адже в будинку тільки я і вони читаємо цю газету. І вони напевно таки передплатили б, але ніяк не знайдуть часу зайти на пошту, тому купують газету в кіоску. Це чомусь дуже тішить пані Мілю, я чула, як вона розповідала це сусідці з третього поверху, хоча я і не розумію, яка їй різниця, носити одну газету на будинок чи дві. Напевно, це питання якогось невідомого мені принципу.

Марко відчинив дуже швидко і відразу погодився спуститися до мого помешкання. Виявляється, у них шури заводяться досить часто, але переважно зникають самі, хоча інколи доводиться труїти. Поведінку шурів можна зрозуміти, бо далеко не кожна тварина потрапить вижити у квартирі моїх сусідів. В Евеліні і Марка три велетенські вівчарки колі, чотири коти, одна кицька, дві черепахи, морська свинка, акваріум і змінний канарок, якого періодично з'їдає хтось із котів. Кота карають і купують нового канарка. Крім того, у них живе папуга Карло, який любить проголошувати тости. Особливим успіхом серед гостей користується закарпатський: «Н-н-н-ай би в-в-в-ам д-д-д-обре повизд-д-д-ихало», що в перекладі з місцевого діалекту означає побажання всього найкращого. Папуга любить втручатися у дискусії про суть мистецтва, які часто провадяться (власне провадяться, а не проводяться, і саме в цьому їхня перевага) на кухні моїх сусідів. Час від часу Карло схвалює щойно висловлену думку фразою: «Екстр-р-аор-р-дина-р-р-ний вип-п-падок», чи «О-р-ригін-н-альний ас-п-пект». Доглядає за всім цим зоопарком привезений Марком із якихось закордонних гастролей електронний карлик із дистанційним управлінням, якому в спеціальний ковшик потрібно насипати їжі для тварин і пустити за потрібною траєкторією. Він годує тварин, прибирає в клітках, міняє воду в акваріумі. У карлика, якого Марко називає грумом, є ще функція музичного супроводу, але якість звуку в цьому супроводі надто вже нагадує катеринку й різче абсолютний музичний слух обидвох моїх друзів, тому Марко її відключив. Коли Марко з Евеліною їдуть на гастролі, я щовечора заходжу до їхнього помешкання і перевіряю, як грум виконує свої обов'язки, а також при потребі докуповую харчування для тварин.

Коли Марко зайшов до моєї кухні, Агатангел, який на той момент ще був просто щуром, демонстрував новий вияв своєї креативності. Частину яблук, яка не ввійшла до складеного на обідньому столі альпінарію, він понадкушував і порозтягував по моїх черевиках, прикрасивши ці натюрморти зів'ялими квітами, які я не встигла викинути. На обідньому столі як доповнення до попередньої картини було написано: «Вітаю!», очевидно виконане щурячим хвостом, змоченим у рештках томатного соусу з пательні.

– Ого! А щурик у тебе естет, – присвиснув Марко. – Боюся, банальну трутку в шматку м'яса він їсти не буде. Можемо спробувати мій авторський варіант – отруєна відбивна в шоколаді. Або є ще у нас німецький засіб із запахом копченої ковбаси. Сам мало не переплутав. Вибирай. Але взагалі це, здається, дорогий екземпляр. Напевно, хтось загубив. Зараз модно розводити білих щурів, фарбувати їм кінчики хвостів і носити за собою всюди. Наші знайомі зробили на цьому цілий бізнес. Завели самку і самця, а потомство продавали прихіпованим тинейджерам, аж поки не зловили одного постійного клієнта на тому, що він згодує щуриків своєї породистій киці, яка, крім м'яса білих щурів, нічого їсти не хоче. Тепер вони дають своїм щурикам протизаплідні пігулки, бо розлучати їх було б негуманно, а вирощувати котячу хавку не хочуть.

Слухаючи Марка, я усвідомила, що у мене зовсім не виникає бажання труїти цю дивну істоту. Тим більше, щурик явно доброзичливий і, можливо, не завдаватиме клопоту. А мати в домі живу істоту я хочу давно, тільки ніяк не можу вирішити, яку саме. Можливо, це ідеальне рішення, бо щурика не доведеться вигулювати, як пса, і мітити він не буде, як кіт.

– Добре, що це самець, вони особливо цінуються, – доповнив мої внутрішні роздуми Марко. – То що, будемо труїти чи подумаєш?

– Подумаю, – твердо відповіла я. – Вибач, що потурбувала.

– Не страшно. Зайдеш до нас? Зараз прийде Макс із концерту, він привіз французьке вино, посидимо.

– Залюбки. Тільки переодягнуса.

Коли я замикала за собою двері, тримаючи в руках пляшку вина і шоколадку, майбутній Агатангел витягував із мого взуття яблука і складав їх назад на стіл. Очевидно, це мало символізувати вдячність за моє гуманне рішення. Повагавшись трохи, я знову відчинила двері, покликала щурика і взяла його з собою. Відтепер він супроводжуватиме мене майже всюди. Можливо, так мені вдасться знову відчутти себе щасливим прихіпованим тинейджером. Точніше, тинейджеркою, хоча, можливо, у цьому віці це ще не настільки принципово.

Ще трохи про себе

Хоча виглядаю я не так уже й погано, як мені часом здається. Наприклад, більшість моїх знайомих, як виявилось, не помічала, що моїй посмішці від народження бракує «трієчки» справа. Аж поки я не почала носити брекети.

Або у мене справді такі неухажні знайомі, або ж із моєю посмішкою дійсно все не так погано. У кожному разі я вирішила позбутися цієї проблеми, так і не вирішивши остаточно, стоматологічна вона чи психологічна. Два роки тому я була однією з перших у Тигирині, хто носив брекети. Зараз ця мода стала вже повальною серед тинейджерів і більш поширеною серед людей мого віку. Старших я поки що не зустрічала.

Вікове обмеження більше стосується типу самих брекетів. Підлітки своїми пишаються, багато хто носить кольорові, аби було гарніше. Старші прагнуть непомітності, деякі навіть ставлять брекети на внутрішній стороні зубів, хоча коштує це дорожче, а болить більше.

Якщо вірити відгукам знайомих, брекети мені навіть пасують. І хоча я не переконана, що знайомим треба довіряти більше, ніж собі, у даному випадку довіряти схильна. Думаю, мене можна зрозуміти. Себе треба любити, і я намагаюся щосили. Хоча важко любити когось, кого знаєш так близько.

Але повернуся до автопортрета. Вбираюся я майже завжди у чорні чоловічі костюми й білі сорочки. Можливо, для когось це надто демонстративно свідчить про дитячі травми моєї підсвідомості, але міняти через це стиль одягу я не збираюся. Крім того, так одягатися дуже зручно для людини, яка постійно мерзне. Навіть у найбільшу липневу спеку мені доводиться довго вагатися поміж сорочкою на короткий та на довгий рукав, причому перевага найчастіше опиняється на боці останньої. Чоловічий стиль одягу загалом дозволяє вбиратися значно тепліше, ніж жіночий.

Коротко стрижене волосся фарбую в яскраво-червоний колір, той самий «the real red», у вусі, в носі і в правому соску – пірсинг. Донедавна я ще носила пірсинг на лівій сідниці, на згадку про давнього коханця, якого це сильно збуджувало. Але сидяча робота примусила відмовитися від сентиментальності на користь зручності, і тепер у мене на один пірсинг менше.

У моїй зовнішності немає нічого особливого навіть для стандартів, нижчих за тигиринські, бо Тигирин, як уже неодноразово згадувалося, – зовсім не провінція. А в питаннях молодіжної моди – тим більше. Деякі випускниці ПТУ № 13, підозрюю, навіть в Амстердамі виглядали б екстравагантно. Днями, наприклад, бачила наречену в короткій білій сукні, кирзових чоботах і мисливській гуні. Неважко уявити емоції родичів, присутніх на шлюбі, але те, що весілля таки відбулося, в черговий раз позитивно свідчить про наше містечко, якщо вважати модернізм позитивною тенденцією, а як відомо, так вважають далеко не всі. Те, що я занадто часто звертаю увагу на шлюбні процесії, теж про дещо свідчить, хоча це, напевно, і без того вже ясно з контексту.

Незабаром я перейду до майже безнадійної у плані позбутися самотності категорії тих, кому за тридцять, з відповідним набором комплексів, фобій і стереотипів в уявленнях про представників протилежної статі. В сексуальному плані цікавить мене саме протилежна стать, тому виправдати самотність утисками прав секс-меншин не вдасться. Хоча й не думаю, що виправдана самотність була би приємнішою за невиправдану.

Навряд чи про мене можна стверджувати, що я наполегливо намагаюся знайти супутника життя. Можливо, я взагалі не надто наполеглива, і в цьому причина моєї невлаштованості. А може, ця невлаштованість не особливо мене турбує, і тому її причина загалом не має великого значення. Часом здається, що коли про якісь неприємні речі не думати, вони зникнуть самі по собі. І я часто так роблю, хоча знаю, що це неправильно.

Наприклад, останнім часом я все частіше намагаюся не думати про кризу середнього віку, хоча не думати про це важко, коли доводиться постійно обговорювати чиюсь кризу, у середовищі моїх знайомих це зараз чомусь стало топ-темою. І хоча важко заперечити, що у певному віці з кожним із них почали відбуватися дивні речі, складно достосувати до більшості з цих випадків поняття «криза».

По-перше, через невизначеність вікових обмежень. Хтось стверджує, що у нього криза у 29, хтось – у 35, інші – у 40. Невідомо, хто з них має рацію, і чи взагалі можна з точністю визначити період, коли перебуваєш «на півшляху свого земного світу».

По-друге, важко розібратися із критеріями оцінки – що вже вважати кризою, а що – тимчасовим «заскоком», як теперішня дружина мого батька називає всі його хобі, що їх він часто міняє і від колекціонування марок різко переходить до вирощування на дачі болгарського перцю, а потім знову повертається до колекціонування, але, наприклад, збирає іграшкові моделі дитячих автомобільчиків радянського виробництва, випущені не пізніше 1988 року. Бувають у нього і більш екзотичні захоплення, одного разу, наприклад, він хотів видресирувати канарка, щоб той говорив, як папуга, а стимулом при цьому мав служити страх. Батько витягував канарка з клітки й підносив під ніс котові, який аж повискував і облизувався у передчутті задоволення. Потім канарок знову опинявся у клітці, і поки він ще не оговтався від шоку, батько намагався примусити його вимовити хоч кілька складів. Завершилось це тим, що одного разу батько не встиг вчасно забрати канарка з-під носа kota, і від пташки залишилося тільки одне жовтеньке крильце. Дружина пробачає йому ці слабкості, тішачись, що все це не так боляче б'є по сімейному бюджету, як зловживання алкоголем, поширене серед чоловіків більшості її подруг.

Один мій знайомий стверджує, що саме мідлфайкриза примусила його зняти у себе в квартирі покладений ще будівельниками лінолеум, який пролежав без змін десять років, і поміняти цей лінолеум на дерев'яну підлогу. Він страшенно тішився дешевиною придбаної підлоги, аж поки не зауважив, що дивний запах, на який він спершу не звертав уваги, вважаючи, що свіжостругане дерево так і повинно пахнути, не зникає і потроху починає дошкуляти. Знайомий, а він, як усі чи принаймні більшість музикознавців, був людиною досить непрактичною, довго мучився, що ж нагадує йому цей запах. Аж поки не поїхав до родичів приміською електричною. Тут він усе зрозумів – його нова підлога була зроблена із залізничних шпал, і це означало, що запах, який, мій знайомий тепер добре це усвідомлював, не має нічого спільного зі свіжоструганим деревом, не вивітриться уже ніколи. Лінолеум, покладений ще будівельниками, знайомий необачно викинув, і його відразу ж підібрали якісь бомжі, на відміну від решток матеріалу, що залишилися після того, як покладали нову підлогу. Ці шматки дерева також викинули, але попри те, що деякі з них ще цілком надавалися до використання, ніхто їх зі смітника так і не підбрав. Ясна річ, це порівняння мого знайомого музикознавця із бомжами зовсім не свідчить на його користь, але до чого тут криза середнього віку?

Інша моя знайома у 33 раптом почала малювати, причому практично не робила цього на папері, а використовувала як робочу поверхню стіни, меблі, столи і навіть туалетний бачок (на бачку вона намалювала маленького хлопчика з довгим прутнем, який пісяє стоячи і не поціляє в унітаз, бо замріяно дивиться вдалину). Згодом вона дописала під цією картинкою: «Сидіти або мити», побачене на якійсь німецькій наклейці, але це все одно не спонукало її чоловіка зробити відповідні висновки. І він продовжував розкидати свої шкарпетки та брудний одяг по квартирі, меланхолійно переступаючи через це все у ті дні, коли дружина на знак мовчазного протесту тижнями не прибирала, і поволі у квартирі ставало все важче пройти, не відмовляв собі у задоволенні покурити в туалеті або на кухні, мабуть забуваючи, що у дружини астма, сполучена з алергією на цигарковий дим, і вона починає задихатися навіть у приміщенні, де востаннє курили два дні тому. Він продовжував проводити весь вільний час за телевізором, розвалившись на дивані у сімейних трусах і з пивом, продовжував не помічати, що вони прак-

тично перестали навіть розмовляти одне з одним, не кажучи вже про те, щоб кохатися, що дружина зникає кудись вечорами і прокидається із синцями під очима. Насправді вона просто ходила колами довкола будинку, тамуючи у собі злість до настання темряви, а потім придумувала свої малюнки, уявляла їх собі у всіх подробицях і не могла дочекатися, поки чоловік вимкне телевізор, щоб вона могла почати малювати. Вона малювала всю ніч, спала годину, а вранці йшла на роботу.

Він продовжував не звертати уваги на її малюнки, на яких ставало все більше чорної фарби, аж поки вона взагалі не перейшла на малювання самих лише чорних янголів із довгими пазурами на кінчиках крил і червоними зубами, ніби ще вологими від крові. Ці янголи, більше схожі на вампірів, лякали всіх їхніх знайомих і дітей їхніх знайомих, аж поки знайомі не припинили ходити до них у гості, та й самі вони перестали запрошувати гостей. Їм було не до того – вона зайнята чорними янголами, він – результатами футбольного матчу.

Перед тим, як піти від нього назавжди, моя знайома домалювала одному із янголів довгого синього прутня, який сумно звисав поміж спотворених пазурами крил. Тепер вона живе у Франції і продовжує малювати картини, які дуже добре продаються. Але, здається, перейшла на абстрактний живопис.

Мабуть, найбільша частина моїх знайомих у період, коли з ними діялося це дивне «щось», починали писати. Особливо виділяється серед них так звана «тигиринська група», до складу якої увійшли тринадцять найбільш популярних поетів та прозаїків нашого міста. Вони заснували групу, коли їм виповнилося тридцять три (раз на десять років у Тигирині з'являється група яскравих представників того чи іншого виду мистецтва, усі вони народжуються в один рік, в один місяць, а часто і в один день, саме ця дивна закономірність і дає дослідникам підстави говорити про «тигиринський феномен» як явище безпрецедентне у світовій історії мистецтва), і створили маніфест під назвою «Густі зразки параноїдального синопсису». У цьому маніфесті вони чітко розподілили між собою обов'язки та права, і тепер кожен із них писав тільки на одну задану колегами тему й видавав усі свої твори під однією назвою, додаючи в кінці порядкові номери для кращої орієнтації читачів. У єдиній тигиринській книгарні їхні книги складали на окрему полицку, виставляючи наперед новинки: «Невиправдані парадокси буття-5», «Лоботомія прихованого скепсису-17», «Замріяні споглядання краєвиду-147».

Текст міг бути написаний віршами або прозою, важливо було лише не відходити від заданої теми. Члени групи не читали жодних книг, окрім творів одне одного, і з роками у них виробилася надзвичайна однотайність стилю, часом, попри відмінності у назвах, навіть важко було повірити, що всі ці твори написані різними людьми. Кожного року альманах «Грицева шкільна наука» публікував найновіші їхні тексти у новорічному спецвипуску.

Два роки тому «тигиринська група» розкололася на дві підгрупи – елітарну (10 письменників) та масову (3). Елітарна поставила собі за мету «розбудувати вітчизняні інтелектуальні дискурси» і вимагала від своїх членів обов'язкового вживання у творах слів «симулякр» як найбільш характерного поняття для нашої деконструктивістської і постмодерної дійсності та «дискурс», бо члени групи дотримувалися переконання, що «наша дійсність – це лише хаотичний сплав випадкових дискурсів, який давно вже навіть не імітує впорядкованості».

Інша група, навпаки, заборонила своїм членам вживання усіх слів, значення яких людина із середньою освітою змушена була б шукати у словнику, зате вимагала обов'язкового цитування Леся Подерв'янського і вживання різноманітних «пішовнахуй», «самтинедойобок» чи «ябазарю», щоб навертати широкі народні маси до літератури, привчати їх до читання, перетворивши це на звичку. Обов'язковими у творчості цієї групи вважаються: описи еротичних сцен (щонайменше чотири на авторський аркуш), бійок (не менше, ніж у Шекспіра, тобто в середньому одне вбивство на 97 рядків), наявність переконливих головних персонажів – хлопця у шкірянці, спортивних штанах, із золотим «ролексом» та вибитим переднім зубом; дівчини із довгими волоссям та ногами, яка весь вільний час проводить у перукарні, хоча мріє

проводити його на кухні та в дитячій; чесного міліціонера та міліціонера-хабарника, можливі також інші елементи за бажанням.

Ще кілька знайомих, як стверджують інші спільні знайомі, так і не подолали мідлайф-кризи, що почалася з непомітної зміни харчових пріоритетів. Спершу вони просто ретельно пережувували їжу виключно рослинного походження, далі у них зростало відчуття глибокої відрази спершу до їжі іншого походження, а потім до всіх, хто вживає таку їжу, вони все більше часу проводили вдома і все менше серед людей, а навіть коли потрапляли у компанії, то одразу виділялися завдяки специфічному виразові обличчя й невтомному жуванню сирії моркви. Одного дня такі люди раптом обривають на півслові розмову і поспішають додому, бо відчують, що квасоля у них на кухні саме досягнула ідеального ступеня зрілості і з неї терміново потрібно приготувати салат. Що з ними відбувається далі, ніхто не знає, та нікого це і не цікавить.

Є серед моїх знайомих і такі, що з ними не почало відбуватися нічого особливого ні у 20, ні у 29, ні у 45. Їхні похмілля можна з точністю прогнозувати за календарним розкладом свят та відпусток, і з похмілля вони згадують лише про давнений гастрит. У них є діти і незручні маленькі помешкання у панельних будинках, вони все ще садять картоплю, хоча вже й сумніваються в економічній доцільності цього. Вони залишають свій останній молочний зуб на згадку в сірниковій коробці і щороку знаходять його під час весняного прибирання. Ця знахідка розчулює їх, примушує старанно витерти пилюку, помріяти кілька хвилин і важко зітхнути, так ніби в цьому обшарпаному пуделку лежить щось значно важливіше: найяскравіші дитячі сни, найболючіші підліткові розчарування, спогади про перші підглянуті в замкову шпарину любощі дорослих, можливо, власних батьків. Але вони забувають про ці раптові напади слабкості, коли наступного понеділка похапцем вранці знімають з вішаків маринарки або припудрюють носа перед дзеркалом, думаючи лише про те, як би не запізнитися на роботу і ще встигнути закинути дітей до дитсадка.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.